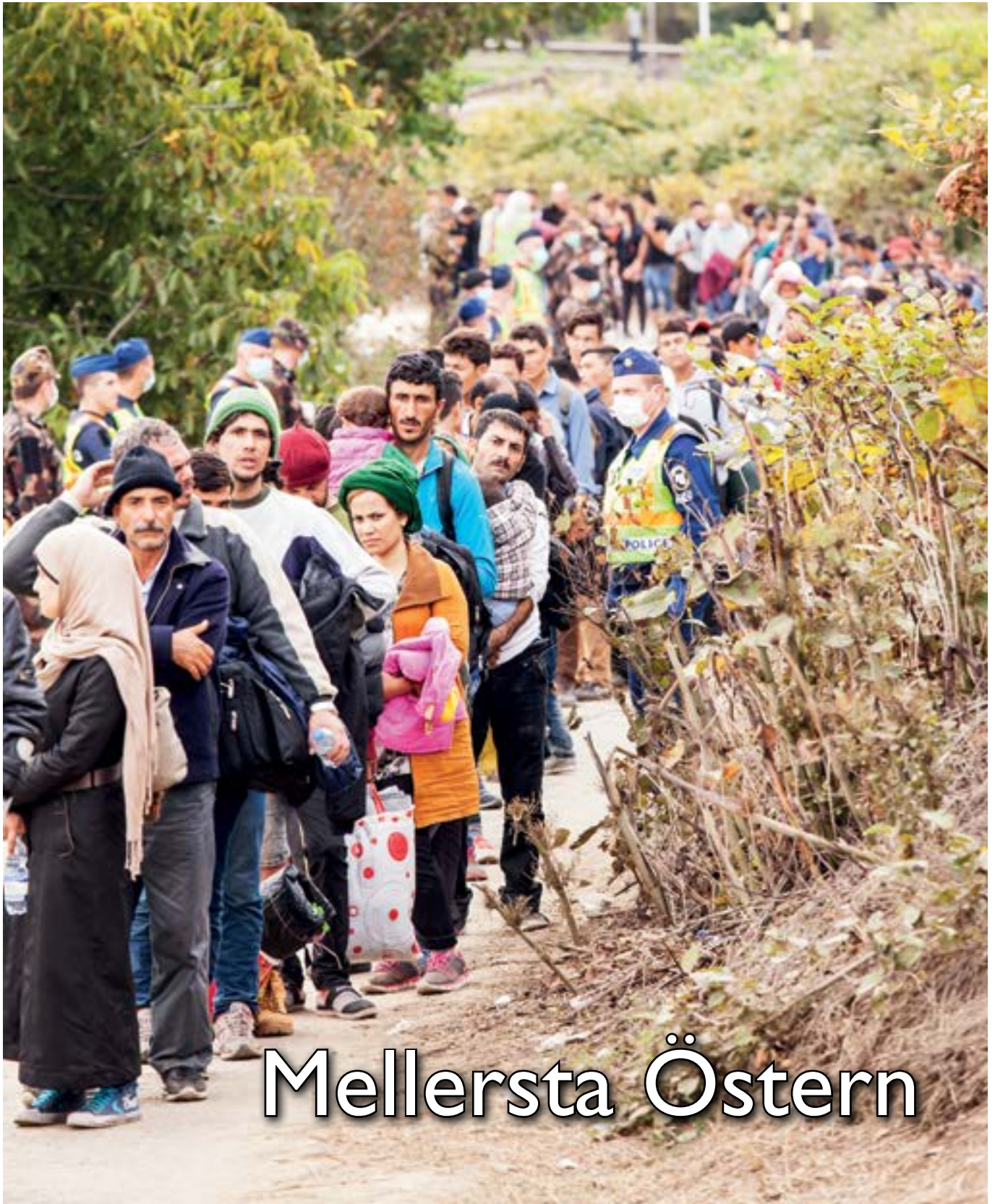

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift sedan 1890

Nr 2, Juni 2017

Mellersta Östern

INNOVATIONSKRAFT

– ÖVER OCH UNDER YTAN

Endast några få företag i världen klarar av att bygga komplexa system som stridsflygplan och ubåtar. Saab är ett av dem. Det är möjligt genom att vi gör saker och ting lite annorlunda. Går före. Tänker i nya banor. Och flyttar gränser för vad som är tekniskt och mänskligt möjligt – på land, till sjöss och i luften.

Så utvecklades Gripen – det smarta flygplanet. Och så jobbar vi även när vi skapar nästa generations ubåtar,

när vi gör vingbalkar till världens största passagerarplan, utvecklar radar- och motmedelssystem och intelligenta ledningssystem för civilt bruk.

I en värld i ständig förändring bryter vi på Saab kontinuerligt ny mark för att utveckla innovativa och smarta lösningar som hjälper både människor och samhälle att möta dagens allt mer komplexa utmaningar – såväl över som under ytan.

Följ utvecklingen på saab.com

SAAB

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift för försvar och säkerhet sedan 1890 och utges av Allmänna försvarsföreningen.

Vårt Försvar utkommer med fyra nummer per år. Tidskriften är ett populärvetenskapligt, opolitiskt organ för analys och debatt i försvars- och säkerhetsfrågor.

Ansvarig utgivare:

Ingemar Wahlberg, ordförande
Allmänna försvarsföreningen.

Chefredaktör:

Tommy Jeppsson
E-post: chefredaktoren.vf@aff.a.se

Redaktionskommitté:

Gunilla Herolf, Tommy Jeppsson,
Stefan Ring och Anna Wieslander.
Adjungerad: Bo Jifält.

Redigering:

Maria Fernsten, Tryckerigruppen AB.

Tryck:

Tryckerigruppen AB

Nästa nummer:

6/10 2017

Material:

Publicering av artiklar införda i Vårt Försvar medges med angivande av källan. Tidningen tar inte ansvar för insänt icke beställt material.

Prenumeration:

Helår fyra nummer: 200 SEK.
Pris t o m 25 år: 100 SEK.
Bankgiro 482-8885 eller
Plusgiro 127 11-8

ISSN:

0042 - 2800

Annonser och annonspriser:

Aff:s kansli

Teatergatan 3, 111 48 Stockholm
Telefon: Kanslichefen Bo Jifält
0708-60 87 71
E-post: aff@aff.a.se
www.aff.a.se

Organisationsnummer:

802000-1106

Omslagsbild: Dessa scener trodde vi inte var möjliga i vår tids Europa.
Foto: Istvan Csak / Shutterstock.com.

Den långa ofredens region

Mellanöstern är ett oprecist begrepp. Dit brukar i första hand länderna på den Arabiska halvön, liksom Syrien, Libanon, Israel, Palestina, Egypten, Jordanien, Irak och Iran räknas. Icke sällan hänförs också Turkiet, länderna i Kaukasus liksom Libyen, Somalia och Sudan till denna region. Här uppstod de tidigaste civilisationerna. Regionen har genom historien haft en central roll givet dess geostrategiska placering mellan Afrika, Europa och Asien.

De många krig och konflikter som präglat och fortsatt sätter sin prägel på regionen spiller över på Europa. Flyktingvågen från dessa krigshärjade områden till vår världsdal är det tydligaste tecknet på länder i sönderfall där statsapparaten förlorat möjligheterna till att skapa den säkerhet för människorna som utgör grunden för samhällsbyggande.

För närvarande är det framför allt fem större konflikter som präglar situationen. Knappast någon nyhetskonsument undgår att höra om striderna i Irak, Libyen, Syrien, Jemen liksom kriget mot den Islamiska Staten (IS), som de facto skapat en statsbildning i delar av Irak och Syrien.

Inbördeskriget i Syrien har utvecklat en dynamisk komplexitet som hittills visat sig övermäktigt världssamfundets försök att få slut på striderna. Lättare har det inte blivit genom rysk intervenering, som har ökat oddsen för Assadregimen. Den senast genomförda attacken från USA mot regimstyrkorna är något som gillas i ett antal Natoländer samtidigt som spänningarna ökar mellan Moskva och Washington.

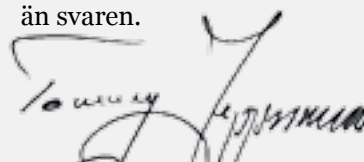
Frågan är vad som händer efter USAs första direkta offensiv mot den av Moskva stödda Assadregimen. De ryska förbanden i landet genomför strid i nära samverkan med de syriska, och ytterligare amerikanska insatser mot Syrien riskerar att träffa inte bara syriska utan också ryska mål.

I Jemen har den militära interventionen av en Saudiledd koalition uppenbarligen misslyckats med att skapa en politisk lösning, vilket lett till hårdnande strider och tilltagande mänskligt lidande. Det har knappast gått bättre i Libyen där den av FN stödda regeringen misslyckats med att ta kontroll över vitala delar av landet, vilka nu behärras av olika väpnade fraktioner.

Läget i Irak präglas av frustration över den vitt spridda korrruptionen, över bristande investeringar i en av krig förhärjad infrastruktur och över en allt besvärligare ekonomisk situation som nära sammanhänger med utvecklingen av oljepriserna. Till detta ska läggas ett pågående krig mot IS, inrikespolitisk turbulens och en våldsspiral som genererar en humanitär kris av en omfattning som svårigen kommer att kunna bemästras av samhällets institutioner.

Det USA-ledda kriget mot IS har haft framgångar. En konsekvens av dessa är de tydliga tecknen på att IS öppnat en "andra front" i Europa. Det är dock långt kvar innan IS får anses uträknat.

Frågorna om den fortsatta utvecklingen i regionen är betydligt fler än svaren.

Tommy Jeppsson

VÅRT FÖRSVAR Nr 2, Juni 2017

Noterat

- 5** Minou Sadeghpour
Terror, träning och tragedi

Finsk journalist om landets säkerhetspolitik

- 7** Yrsa Gröne
Finländska försvarsbeslut
Finland betonar nationellt försvar.

Tema: Mellersta Östern

- 11** Tommy Jeppsson
Krigens konsekvenser
Påtaglig fara för Libanon och Jordanien.
- 14** Michael Sahlin
Turkiet – stormakt med problem
Tumultens och maktkampernas Turkiet.
- 16** Per Jönsson
Det hotade Israel
Gamla och nya fiender.
- 18** Mikael Eriksson
Insatsnärvaro
Sverige och Mellanöstern är sammankopplade.

Analys och debatt

- 20** Lars Nylén
Terrorns syften
Terroristhotet ändrar sig snabbt och ständigt.
- 22** Björn Körlof
Vad ville lagstiftarna?
Regeringen borde sagt nej.

- 24** Sven Lindgren
Dagliga brödet
Ett nationellt skafferi behövs.

- 26** Ann Enander
Rädda, oroade eller brydda?
Problemet är inte för mycket oro.

- 28** Åsa Lindestam
Ökade resurser till Försvarsmakten
Behov att stärka totalförsvaret.

- 29** Allan Widman
Tjugo års svältkost
Hög tid att bruka allvar.

- 30** Björn von Sydow
Planering i en oförutsägbar tid
Vi har redan ett första mål för ögonen.

- 32** Luisa Landewall
Fältpräst
Vi ska hitta orden.

- 33** Mattias Ardin
Förband på Gotland
Militär närvaro etableras.

- 36** Hans Illis-Alm
USA – tweetokrati?
Presidenten vill vara oförutsägbar.

Ord i tiden

- 38** Gunnar Karlson
Östersjön – fridens hav?
Vi höjer vår militära förmåga.

UKRAINA OCH POLEN I ETT GEMENSAMT PROJEKT

Militärhelikopter. Foto: Pixabay.

Ukrainas vice premiärminister Stepan Kubiv meddelade i slutet av april månad att Ukraina och Polen gemensamt planerar att anskaffa nya helikoptrar för ländernas väpnade styrkor.

Fokus för projektet är modernisering och utveckling, men även byggandet av nya helikoptrar. Enligt Kubiv är den ukrainska försvarsindustrin

beroende av att samarbeta med polsk industri och i framtiden eventuellt företag från andra västnationer. Ukraina har sedan en tid tillbaka identifierat modernisering av flygplan och helikoptrar på de globala marknaderna som ett prioriterat projekt.

Uttalandet från Kiev går helt i linje med tidigare information från seniora polska politiska företrädare. I slutet av 2016 gick Polens försvarsminister ut med information om att Warszawa och Kiev planerade att inleda gemensam produktion på området och att målgruppen var central- och östeuropeiska allierade länders försvarsmakter.

Samarbetet kommer lägligt då ett antal länder i regionen planerar att köpa nya helikoptrar för att ersätta sina exsovjjetiska. Ett av dem är Litauen som möjligen avser att köpa nya transporthelikoptrar för att helt ersätta sin flotta efter 2020.

BULGARIEN VISAR INTRESSE FÖR GRIPEN

Bulgariens vice premiärminister tillkännagav i slutet på april att landet avser att inleda samtal med Sverige om att köpa åtta JAS 39C/D Gripenplan. Bulgarien väljer därmed det svenska erbjudandet framför ett från Italien och ett annat från Portugal. Vice premiärministern förklarade att samtal nu kommer att äga rum med Sverige för att förvärva åtta flygplan i syfte att ersätta äldre ryska flygplan.

Affären väntas vara värd omkring 7,3 miljarder kronor.

Saab uppger att de har noterat informationen om Bulgariens beslut i medierna och framhåller att affärer av detta slag är en lång process.

JEMEN – REGIONAL KONFLIKT MED GLOBALA KONSEKVENSER

I mars 2017 var det två år sedan Saudiarabien tillsammans med allierade inledde en militär intervention för att återställa Jemens internationellt erkända regering. Jemen, som redan innan konflikten av bedömare rankades som Mellanösterns fattigaste land, har drabbats hårt av kriget. Landets infrastruktur och industriella kapacitet är i ruiner och ovärderliga historiska byggnader och moskéer över hela landet har skadats eller bombats sönder. Konflikten har utlöst en humanitär katastrof och 18 miljoner människor beräknas vara i behov av akut humanitär hjälp.

Av den anledningen samarrangerade

Sverige i slutet på april en givarkonferens i Genève om den allvarliga humanitära situationen i Jemen. Som värdar för konferensen stod FNs generalsekreterare António Guterres, utrikesminister Margot Wallström, Schweiz utrikesminister Didier Burkhalter och Stephen O'Brien, chef för FNs Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA).

Konferensen är emellertid bara ett verktyg för att stilla de mest akuta humanitära behoven och striderna fortsätter, helt utan hänsyn till den civila befolkningen. Därutöver har de regionala och globala faktorerna skapat en farlig situation med oöver-

blickbara konsekvenser. Det är därför viktigt att det internationella samfundet arbetar hårt med de diplomatiska medlen för att hitta en omedelbar lösning.

Jemenitiska soldater. Foto: Ibrahim Qasim, Wikimedia Commons.

TERROR, TRÄNING OCH TRAGEDI

Fredagen den 7 april drabbades Sverige och Stockholm av en terror-attack, en tragedi för Sverige som nation och för oss alla som medmänniskor. Scenariot med en kapad lastbil är välbekant från såväl Berlin som Nice. En attack i London, där attentatsmannen använde sig av en hyrd stadsjeep, hade också stora likheter med de andra. I Sverige fick polis, räddningstjänst och sjukvårdspersonal beröm för sitt agerande. Många av aktörerna hade övat ett liknande scenario innan och har vittnat om att det underlättade mycket.

Övning är nyckeln till mycket men inte allt. I dagarna har brittiska medier gått ut med informationen om att Storbritanniens kontraterorpolis genomgår en specialistutbildning som syftar till att stoppa terrorister som använder fordon som vapen.

Brittiska poliser har även utrustats med annan typ av ammunition som kan penetrera bepansrat glas och tränats i militär taktik för att säkerställa att de kan reagera på förändringstaktiken hos terrorister.

Morgonen efter terrorattacken i Nice 2016.
Foto: Michel Abada – Wikimedia Commons.

"There is a chance that we could end up having a major, major conflict with North Korea. – We'd love to solve things diplomatically but it's very difficult."

President Trump told Reuters in an Oval Office interview.

FINSKT FOKUS

Finland har en lång tradition av att delta i fredsbevarande operationer och har i början på året beslutat att fördubbla sitt engagemang i FNs interimsstyrka i Libanon, UNIFIL. Beslutet att öka Finlands närvaro i operationen är svar på en fransk begäran om internationellt bistånd i november 2015, efter terrorattackerna i Paris. Finlands bidrag i UNIFIL förstärks med ytterligare 160 soldater och i och med det utgörs styrkan av totalt 340 fredsbevarare. Finska regeringsföreträdare uppger att de är stolta över sitt bidrag och hur de har svarat upp mot Frankrikes begäran.

De finska soldaterna kommer att frigöra franska soldater som för närvarande tjänstgör i Libanon för omplacering till av Frankrike mer prioriterade områden.

FNs fredsbevarande styrka har funnits i Libanon sedan 1978 och får på årlig basis förnyat mandat av FNs säkerhetsråd. Styrkan tillkom efter en PLO-attack från Libanon in i Israel och därefter en israelisk ockupation av områden i Libanon. FN-styrkans mål är att skapa säkerhet och stabilitet för den libanesiska befolkningen.

Förstörd FN-bas i Libanon.
Foto: Wikimedia Commons.

Minou Sadeghpour bevakar säkerhetspolitik och utvecklingen i omvärlden.

minou.sadeghpour82@gmail.com

Finländska försvarsbeslut

Det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet med Sverige är omfattande. Det kommer att vara ledstjärnan för regeringen Sipilä och för kommande regeringar. Det bilaterala samarbetet varken ersätter eller utesluter någondera partens övriga samarbete. Finland vill hålla fast vid sitt territorialförsvar och inte ansluta sig militärt, skriver Yrsa Grüne.

I de utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelser som varje regering i Finland presenterar för riksdagen har formuleringarna återspeglat både regeringssammansättningen och situationen i närområdet.

Regeringen Sipilä frångick principen med en enda redogörelse som täcker allt från polis, gränsbevakning och det territoriella försvaret till Finlands utrikespolitiska linje. En redogörelse blev nu tre: en om den inre säkerheten, en annan om den utrikespolitiska linjen och en tredje om försvaret.

Rysslands olagliga annektering av Krim 2014 – och framför allt sättet det skedde på – har påverkat alla tre. Hybridkrigföring och informationsoperationer uppfattas nu som konkreta hot.

”Förändringen i den internationella säkerhetsmiljön, Rysslands återgång till ett maktpolitiskt tänkande samt den interna utvecklingen i landet och ökningen av dess militära kapacitet och aktiveringen av den militära verksamheten utmanar grunderna för det europeiska säkerhetssystemet och skapar instabilitet i Finlands omvärld”, heter det i

den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen. Man påpekar också att Ryssland använder omfattande militära och icke-militära medel för att driva sina intressen.

En växande medvetenhet om de hot som terrordåd utgör och som utförts i EU-länder – i synnerhet attacken på Drottninggatan i Stockholm den 7 april – har skapat ett gynnsamt klimat inom folkopinionen i Finland när det gäller att ge myndigheterna större rätt att skaffa information om personer och grupper på ett sätt som hade varit otänkbart ännu för några år sedan.

I opinionsundersökningar som gjordes i april har oron för terrordåd ökat bland finländarna efter terrordådet i Stockholm. Över hälften ser nu terrordåd som det största hotet mot sin personliga säkerhet och ungefär lika många tror att Finland

kommer att utsättas för ett terrordåd inom loppet av 2017.

”Det centrala målet för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik är att undvika att hamna i en militär konflikt”, står det i också redogörelsen. Det enda militära hotet mot Finland kommer österifrån. Medan terrordåd upplevs som det största hotet mot den personliga säkerheten så har Ryssland envist hållit sig kvar på första plats när det gäller medborgarnas uppfattning om vilket som är det största hotet mot Finland.

Rädslan för Ryssland i kombination med oron över Finlands framtid har ett starkt stöd också bland oppositionspartierna då det gäller betydande höjningar av försvarsanslagen. Den förra regeringen drog ner på personal och infrastruktur, medan den nuvarande regeringen vill öka på förebyggande beredskap och materialinvesteringar.

”Det uppskattas att de årliga tilläggsresurserna som förändringen i den säkerhetspolitiska omgivningen förutsätter för att beredskapen ska kunna förbättras uppgår till 55 miljoner euro från och med 2018. Det årliga behovet av tilläggsresurser som förutsätts för att nivån på försvarsmaktens materialinvesteringar ska kunna bevaras, bedöms enligt den parlamentariska utredningsgruppens rekommendationer, uppgå till 150 miljoner euro utöver indexförhöjningar från och med år 2021”, skriver Statsrådet i den försvarspolitiska redogörelsen som publicerades i februari i år.

I själva verket handlar det om betydligt större summor. Den nya underrättelseverksamheten som försvaret vill bygga upp kommer att kosta flera miljoner euro per år i satsningar på personal, utbildning och apparatur. Två stora anskaffningar, marinens Flottilj 2020 och ersättandet av flygvapnets Hornet-plan har en prislapp på 1,2 respektive 10 miljarder euro. Summan ska ingå i statsbudgeten åren 2019-2031.

NATO

I varje regerings utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse finns den så kallade Natooptionen inskriven, det vill säga möjligheten att söka medlemskap i Nato, om än formulerad på rätt olika sätt, beroende på vilka styrkeförhållanden som rått inom regeringen.

Finlands utrikesministerium beställde för ett år sedan en så kallad

Natobedömning av fyra sakkunniga: François Heisbourg, ordförande för rådet vid Geneva Centre for Security Policy (GCSP) och för International Institute of Strategic Studies (IISS) med säte i London, den svenske diplomaten Mats Bergquist, den finländske diplomaten och före Moskvaambassadören René Nyberg och Teija Tiilikainen, direktör för Utrikespolitiska institutet i Finland.

Den enda rekommendation som gruppen kom med är att Finland och Sverige helst ska gå hand i hand: stanna utanför Nato eller ansöka om medlemskap samtidigt. Här skymtar historien fram: Finlands indignation över att Sverige sökte medlemskap i EU utan att ”varna” Finland, en uppfattning som är djupt rotad. Samma oro ser man när det gäller möjligheten att Sverige trots allt ska ansöka om medlemskap i Nato.

Spänningen i Finlands när- område kommer inte att minska.

Stor vikt fästs också vid det fördjupade partnerskapet med Nato, EOP (Enhanced Opportunities Partners). Det är emellertid viktigt att komma ihåg att EOP-programmet inte är något evighetsprojekt utan kommer att utvärderas, troligen inom ett par år. Någon säkerhetspolitisk lösning är programmet inte, även om man ibland får ett annat intryck när man lyssnar på kommentarerna.

USA

Före det amerikanska presidentvalet i fjol höstas, och när man ännu trodde att Hillary Clinton skulle ta hem segern, sågs det bi-

lateral samarbetet mellan Finland och Sverige och USA som en ypperlig lösning: det skulle öppna för ökat militärt stöd utan folkomröstningar om Nato.

Det paradoxala är att både Finland och Sverige på så sätt blev mer beroende av de inrikespolitiska stämningarna och svängarna i USA än om länderna hade suttit med vid Natos bord – den politisk-militära alliansen är mer än ett enda land, låt vara att USA är den överlägset starkaste militära makten. Egentligen borde argumenten för att gå med i Nato snarare ha ökat än minskat efter det att Donald Trump tog plats i Vita huset. Så har det dock inte gått.

NORDEN, NATO OCH EU

Det bilaterala militära samarbetet med Sverige och försvarssamarbetet i Norden över huvud taget har ett brett stöd i Finland. ”Det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet med Sverige är omfattande och främjas utifrån gemensamma intressen, utan några begränsningar”, kan man läsa i den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen. Den kommer att vara ledstjärnan för regeringen Sipilä och kommande regeringar.

Regeringen understryker också att det bilaterala samarbetet varken ersätter eller utesluter någondera partens övriga samarbete. De som är kritiska mot Nato anser att medlemskap i alliansen skulle utsätta Finland för repressalier från Rysslands sida. Rädslan är inte ogrundad, Ryssland har ända sedan tidigt 2000-tal varnat Finland för att ta steget in i Nato.

MELLAN ÖST OCH VÄST

Finland vill hålla fast vid sitt territorialförsvar och inte ansluta sig militärt. Samtidigt betonar man betydelsen av att bevara den politiska rörelsefriheten och delta

Kärnan i Finlands luftförsvar, F 18 Hornet. Foto: Adrian Pingstone / wikimedia.org.

i militära övningar bilateralt med olika länder och med Nato.

”Detta innebär något av ett historiskt dilemma för Finland: som granne till Ryssland men numera en del av väst är rörelsefriheten aldrig en självklarhet utan något som ständigt måste behärras. Om man inte aktivt håller fast vid rörelsefriheten, kan den gradvis bli snävare”, skrev forskarna Toivo Martikainen, Katri Pynnöniemi, Sinikukka Saari och en arbetsgrupp vid Utrikespolitiska institutet i sin rapport ”Rysslands ändrade roll i Finlands närområden” (Venäjän muuttuva rooli Suomen lähialueilla) i augusti 2016.

Forskarna lyfte fram sambandet mellan energipolitik och utrikespolitik – den planerade gasledningen Nord Stream 2 och kärnkraftverket i Pyhäjoki – och påpekade att Ryssland använder

sina energiresurser som maktmedel i utrikespolitiken. Rapporten åstadkom en storm av protester. Före utrikesministern Erkki Tuomioja anklagade forskarna för att sprida skrämselfpropaganda och en centerpartistisk riksdagsledamot liknade påståendena i rapporten vid något som tangerade landsförräderi.

Dylika reaktioner visar hur svårt det är att öppet diskutera Ryssland och i synnerhet på vilka sätt Ryssland kunde sätta press på Finland. Geopolitiken bestämmer Finlands sätt att agera och kommer alltid att göra det.

Detta förklarar också Finlands vilja att utveckla EUs militära kapacitet och stärka unionen som politisk aktör. Breda nätverk och militära övningar i Natos och USAs regi är också ett sätt att säkra rörelseutrymmet.

Finlands försvarspolitiska lösningar inom de närmaste åren är nära förknippade med vad Sverige väljer att göra. Geopolitiken – och historien – spelar in också här, precis som den gör det när det gäller Finland och Ryssland.

Om Sverige efter riksdagsvalet 2018 får en riksdag och regering som aktivt stöder ett svenskt Natomedlemskap vore det logiskt, också med stöd av vad expertgruppen säger i sin bedömningsrapport, att även Finland skulle söka medlemskap. Finlands utanförskap i de västliga strukturerna skulle vara ett faktum om Finland faktiskt skulle välja en annorlunda väg än Sverige i fråga om Nato. Det vill knappast någon finsk regering ta på sig ansvaret för. Detta om någonting skulle innebära ett paradigmskifte i finländsk säkerhetspolitik efter flera år av nära bilateralt militärt samarbete.

*I Finland visas Försvarsmakten upp regelbundet.
Foto: Jne Valokuvaus / Shutterstock.com.*

Natofrågan kommer knappast att försvinna från den finländska försvarspolitiska agendan inom de närmaste åren. Men så länge Sverige står utanför kommer den politiska debatten i Finland inte i gång på allvar.

Finland håller fast vid den allmänna värnplikten och har inga planer på att ersätta den med yrkessoldater. Däremot ändrar man den principiella indelningen av de militära styrkorna. De delas nu in i operativa, territoriella och lokala. En effektiv och välutrustad styrka från alla försvarsgrenar bildas och ska också snabbt kunna sättas in och avvärja ett angrepp på Finland. Vid en utdragen kris kan styrkan utvidgas. Den krigstida styrkan på 230 000 man kan då utökas med 50 000.

Rysslands agerande i Georgien 2008 och i Ukraina från 2014 och framåt visade att den traditionella krigsföringen hade förpassats till historien för gott. Därutöver visade

i synnerhet Rysslands olagliga annektering av Krim 2014 och det pågående kriget i östra Ukraina att metoder utöver de rent militära spelar en stor roll. Prov på dylika metoder har Finland redan erfarenhet av. Vilseledande information om hur Finland behandlar barn till ryska medborgare spreds för några år sedan i Ryssland. För ett par år sedan lättade Ryssland också plötsligt på kontrollen av gränsområdet i norr och tillät asylsökande att ta sig till Finland via två gränsstationer.

Verktyg för att kunna inhämta information i ett så tidigt skede som möjligt om den mångfald handlingar som täcks av begreppet hybridkrigföring blir därmed allt viktigare. Gränsen mellan inre och yttre säkerhet är inte heller längre lika tydlig som förr. Det förslag till underrättelselag som gäller både försvaret och skyddspolisen motiverar man med behovet att förbättra möjligheten att i ett tidigt skede upptäcka eventuella hot.

Spänningen i Finlands närområde kommer inte att minska under en överskådlig framtid. Läget i Östersjöområdet påverkas av de kyliga relationerna mellan USA och Ryssland. Det handlar inte enbart om Natoförband i Baltikum och Rysslands förstärkning av Kaliningrad, utan också om USAs och Rysslands syn på kriget i Syrien, faktorer som Finland inte direkt kan påverka men som kan påverka Finland.

Om situationen i Östersjöområdet eskalerar är det inte troligt att Finland kan stå utanför en konflikt.

Som militärt icke-allierad betonar Finland därför vikten av ett trovärdigt nationellt försvar, värdlandsavtalet som möjliggör givandet och mottagandet av hjälp, EU-medlemskapet och bilaterala nätverk, i synnerhet det militära samarbetet med Sverige. Man hoppas att detta ska vara nog för att i det längsta avskräcka en eventuell fiende från krigshandlingar, men några försvarsgarantier har Finland inte.

Yrsa Grüne är journalist och kolumnist med inriktning på försvars- och säkerhetspolitik.

Yrsa.gruene@gmail.com

*Yrsa Grüne.
Foto: Richard Nordgren.*

Krigens konsekvenser

Det är lätt att förstå att människor flyr denna miljö. Foto: Perfect Gui / Shutterstock.com.

Numera söker sig cirka 90 procent av de flyktingar som kommer till Europa, USA och grannländerna i Mellanöstern till städerna i jakten efter arbete och hjälp. Följaktligen hamnar få i flyktinglägren där de får visst skydd, sjukvård, skolgång och mat, något som i hög grad saknas i städerna. Detta har blivit en politisk högprofilfråga inte minst i Europa.

Tommy Jeppsson

Sönderbombade städer, förstörd infrastruktur och hem som blivit grushögar, liksom förtvivlade och svältande människor på flykt, finns på näthinnan hos de flesta av oss när situationen i Mellanöstern kommer på tal. Kriget i regionen har skapat en katastrofsituation av magnitud. Det finns därför en anledning till att temats första artikel fokuserar på situationen för människor som får fly, lida och dö i en till synes ändlös rad av väpnade konflikter.

Huvudorsaken till det stora antalet människor på flykt är kriget i Syrien. I början av innevarande år fanns det närmare 4,9 miljoner syrisk flyktingar i Turkiet, Egypten, Irak, Jordanien och Libanon, liksom i övriga delar av Nordafrika. Nästan 7 miljoner människor var på flykt inne i landet. Vi talar om ungefär hälften av Syriens befolkning före kriget. Mer än tre miljoner registrerade flyktingar lever i Turkiet, varav den största delen kommer från Syrien.

Även andra krigshärdar har orsakat stora flyktingströmmar. Konflikten i Irak tvingade mer än 4 miljoner människor att bli internflyktingar och cirka 250 000 lämnade landet. Den av inbördeskrig förvärrade situationen i Jemen under 2015 ledde till att 2,5 miljoner människor i slutet av december samma år hade tvingats lämna sina hem.

Till flyktingarna från Syrien, Irak och Jemen kan läggas 5,2 miljoner palestinier och cirka en halv miljon libyer. Därtill kommer ett antal andra kriser och krig som gör att Mellanöstern och Nordafrika är den region som med 20 miljoner flyktingar noterar det högsta antalet människor som tvingats bryta upp från sin livsmiljö.

Numera söker sig cirka 90 procent av de flyktingar som kommer till Europa, USA och grannländerna i Mellanöstern till städerna i jakten efter arbete och hjälp. Följaktligen hamnar få i flyktinglägren där de får visst skydd, sjukvård, skolgång och mat. Detta saknas i hög grad i städerna.

Scener som dessa har blivit en del av vår medievardag. Foto: punghi / Shutterstock.com.

Frågan har blivit politiskt het, inte minst i Europa. Orsaken är ökade sociala spänningar i samhället, grundade på människors oro, liksom utmaningar för de säkerhetsskapande funktionerna, kostnaderna för flyktingmottagandet och rädsla för det som ses som främmande.

Flyktingsituationen har bidragit till framgången för de politiska grupperingar vars budskap har en populistisk och protektionistisk klangbotten. De synbara resultaten är valet av Donald Trump till USAs president, Brexit i Storbritannien liksom Marine Le Pens väljarframgång i Frankrike.

Vi måste dock komma ihåg att samtidigt som Europa och, om än till mindre del, USA påverkas, drabbas länder i Mellanöstern i ännu högre grad. Jordanien och Libanon upplever en tilltagande press på serviceinstitutioner, infrastruktur och arbetsmarknad intill en nivå som allvarligt hotar stabiliteten. I januari i år fanns nästan 656.000 registrerade flyktingar från Syrien i Jordanien där cirka 80 procent befinner sig i städerna. Starkt ökad press på de begränsade vattentillgångarna, ökande hyreskostnader och en 30-procentig ökning av ungdomsarbetslösheten i ett land som redan tidigare hade stora ekonomiska problem, innebär ett potentiellt säkerhetsrelaterat

problem som knappast löses av en hårdare gränskontroll.

Libanon upplever motsvarande problem med 1,1 miljoner syrisk flyktingar som till övervägande del finns i städerna. Stigande arbetslöshet, dito bostadspriser och fallande bruttonationalprodukt, liksom en känslig sektaristisk balans, utmanar landets sociala och ekonomiska stabilitet. Till bilden hör ett ökat tryck på offentlig service, vatten, el och övrig infrastruktur.

President Assad. Hur länge kan han sitta kvar? Foto: Fabio Rodrigues Pozzebom / commons.wikimedia.org.

IS – en för Mellanöstern ytterst destabiliserande aktör. Foto: VOA / commons.wikimedia.org.

Multidimensionella säkerhetsproblem skapar påtagliga risker i såväl Libanon och Jordanien som Turkiet, där man upplever ökande etniska spänningar och oro för samhällets radikaliserings. I dessa länder existerar ett generellt bristande statligt stöd till de städer som har det hårdaste flyktingtrycket, vilket späder på säkerhetsriskerna. Marginaliserade grupper som lever i arbetslöshet, fattigdom och utanförskap är särskilt mottagliga för värvningskampanjer från antagonistiska extremiströrelser.

Sociala spänningar i lokalsamhället tenderar att föra samman flyktingarna i särskilda områden, vilket bidrar till ytterligare marginalisering och utanförskap. Det skapar en ypperlig miljö för radikala våldsrörelser påverkan, vilket, givet magnituden i den pågående krisen, är ytterligt oroande. En inledande välkomnande attityd i libanesiska städer gentemot flyende syrier har, efter det att samma städer ibland noterat en dubblering av sin befolkning, ändrats drastiskt. Det talas om en utestäng-

ning av syrier från arbetsmarknaden. Tillsammans med svårigheter att få utbildning skapar detta hopplöshet inför framtiden och underbygger radikaliserings och våldsbenägenhet.

” Det politiska målet är kalifatet.

Infiltration av jihadistiska grupper i flyktingmiljöer med syfte att störa eller omintetgöra hjälparbetet, plus bristande koordinering av insatserna mellan centrala och regionala myndigheter, ökar riskerna för det kaos som utgör den bästa tillväxtmiljön för

våldsbejakande rörelser vars politiska mål är kalifatet. Det är utgående ifrån detta vi bör vidta motåtgärder. Genom att analysera utvecklingen i länder som Jordanien och Libanon kan vi européer dra värdefulla lärdomar i syfte att undvika en utveckling som ytterligare sätter press på våra samhällen och hotar de demokratiska värden som är grund för ett fortsatt positivt samhällsbyggande.

Tommy Jeppsson är chefredaktör för Vårt Forsvar.
 Chefredaktoren.vf@aff.a.se

Turkiet – stormakt med problem

Rysk militär närvaro, amerikansk valrörelse, Assads seghet, Irans intervention, östra Aleppos fall, m m, ledde till att Turkiet, en aktiv och hängiven motståndare till Assad-regimen, ingick i en Assad-stödjande ledartrojka med Ryssland, Iran och Turkiet som initiativägare, och med USA och även FN snarast på åskådarplats.

Michael Sahlin

Foto: Orlok / Shutterstock.com.

Mycket av den internationella militär-diplomatin stannade liksom av i av-vaktan på den turkiska folkomröstningen den 16 april, den som skulle låta en (enkel) majoritet avgöra om Turkiet skulle förbli en västorienterad parlamentarisk demokrati eller i stället ha ett presidentsystem "a la turca", d v s ett presidentiellt envælde "a la Erdogan".

En ytterst knapp majoritet, dryga 51 procent, valde att "för säkerhets skull" och efter en mycket stökig, smutsig och hård kampanj, ge Recep Tayyip Erdogan det förtroende han energiskt begärt. Samtidigt kunde den andra halvan, nära 49 procent, efteråt med viss trovärdighet hävda att nej-sidan faktiskt nog hade vunnit slaget om blott villkoren varit rimliga och röstningsgenomförandet oklanderligt. Eventuella förhoppningar i allehanda kretsar

om att folkomröstningen skulle innebära en övergång till stabilare, normalare och mer förutsägbara förhållanden framgent i Turkiet riskerar nu att behöva skrinläggas.

Medan olika europeiska instanser och röster nu förhåller sig till tumultens och maktkampernas Turkiet med avvaktande kyla rapporteras att både president Trump och president Putin pikant och signifikant nog ringt kollega Erdogan. De båda ledarna hade gratulerat till segern i folkomröstningen och bedyrat sin samarbetsvilja, särskilt vad gäller den syriska kris- hanteringen.

Gratulationerna från Moskva respektive Washington var både livsviktiga och problematiska för den trängda Erdogan-regimen. I spillrorna av valkampanj och röst- ningsresultat, och med resulterande problematiska rela- tioner till särskilt EU – trots allt ömsesidigt beroende vad gäller terrorbekämpning, ekonomi och migrationskrisen – behöver den turkiska statsledningen varje legitimitets- tillskott som bjuds. Samtidigt aktualiserar gratulanterna det vägval som Turkiet står inför, nu när det blir dags att bryta vänteläget och söka återfinna säkerhetspolitisk styrfart.

Moskva och/eller Washington? Finns ”och” eller bara ”eller” för den problemtyngda regionala stormakten Turkiet?

En kortfattad påminnelse om bakgrunden: I augusti förra året hade team Erdogan accepterat nödvändigheten av en kursändring främst i förhållande till Ryssland, och en prestige- mässigt kostsam normaliserings- process hade inletts, vilket beredde vägen för och möjliggjorde ”Operation Euphrates Shield”, in i norra Syrien. Det uppgivna syftet var dels att mota bort IS från gränsområdena, dels att blockera väpnad kurdisk sammankoppling av de tre syrisk-kurdiska ”kantonerna” och dels (mer antydningssvis) att kunna förverkliga planen att inrätta en ”safe area” på syriskt territorium. Planen var också att återerövra säkerhets- politisk relevans i ombudskrigets schackspel.

Händelsekedjan med stark rysk militär närvaro, ameri- kansk valrörelse, Assads seghet, Irans intervention, östra Aleppos fall, m m, ledde sedan till en märklig situation. Turkiet, dittills en aktiv och hängiven motståndare till Assad-regimen, ingick nu i en Assad-stödjande ledartrojka med Ryssland, Iran och Turkiet som initiativägare, och med USA och även FN snarast på åskådarplats. Knappt hade dock Aleppo-evakuering och vapenstillestånd i denna regi proklamerats förrän läget ånyo komplicerades

vad gällde den tänkta operationen mot IS i Raqqa. Ankara hade hoppats att den nya Trump-regimen skulle medföra ökad amerikansk förståelse för Turkiets strategiska behov av att hålla syrisk-kurdiska YPG/PYD borta från legitim- erad samverkan i denna prioriterade sak, men signalerna signalerna från både Trump- och Putin-håll gav snarast ett motsatt budskap: de kurdisk-dominerade SDF-styrk- orna förblev en omistlig tillgång i den fortsatta IS-bekämp- ningen. Efter att ha förlorat mer än 70 man reguljär trupp och en stor mängd allierade FSA-styrkor hade den efter kuppfförsöket åderlättna och demoraliserade turkiska armén nu hamnat i ett inlåst läge kring staden Al Bab, kringrand av en sällsam kombination av amerikanska, ryska, kurdiska och Assad-styrkor.

Därefter de senaste lappkasten: att den syriska regimen som led i den fortsatta uppgörelsen med rebellgrupperna i väster av någon anledning får för sig att angripa en plats nära Idlib med kemiska vapen, att detta föranleder president Trump, dittills minst sagt ljum i frågan om regimändringsbehov i det syriska in- bördeskriget, att kovända och angripa en syrisk flygbas med 59 Tomahawk-missiler. Detta föranleder i sin tur Erdogan o Co att med förnyat hopp återuppta sin anti- Assad-retorik, i förhoppning att Trump – nu i bister polemik mot Ryssland – äntligen och på allvar ska inträda som militär aktör i Syrien, och att relationen Ankara- Moskva därigenom åter kommer att hamna som en existentiell säkerhetspolitisk fråga.

Men båda presidenterna ringde alltså. Nu blir därför frågan hur det problemtyngda Turkiet ska välja att agera. Som tidigare,

som alltid, handlar det om ett samspel mellan inrikes- politiken och det utrikes agerandet, med den kurdiska frågan som särskilt viktig variabel. Huvudfrågan blir i vilken grad de specifika turkiska intressena, i både Syrien och Irak, gagnas av om det blir samarbete eller konflikt som främst karakteriserar de amerikansk-ryska och amerikansk-iranska förhållandena i regionen.

Att inte marginaliseras förblir ett livsviktigt nationellt intresse för Syriens och Iraks grannland Turkiet, givet historia, demografi och geografi, likväl ett mål svårt att nå har det visat sig.

Michael Sahlin är ambassadör, fl dr och tidigare bl a statssekreterare och generaldirektör.

e.michael.sahlin@telia.com

” Att inte marginaliseras är ett livsviktigt nationellt intresse.

Hoten mot Israel motiverar ett starkt totalförsvar. Foto: ChameleonsEye / Shutterstock.com.

Det hotade Israel

Högste spionchefen Yossi Cohen hävdade att det största hotet mot Israel är Iran. En annan spionchef lyfte fram palestinierna. Försvarsminister Avigdor Liberman menade att Nordkorea är det allvarligaste hotet. De flesta instämde emellertid i överbefälhavaren Gadi Eisenkotz bedömning att Hizbollah är den viktigaste hotfaktorn mot Israel.

Per Jönsson

Från första stund har Israel levt med fienden, eller snarare flera fiender, alldeles inpå knuten.

När statsgrundaren David Ben Gurion i maj 1948 utropade Israels självständighet ryckte ett halvt dussin arabländers arméer in över gränsen. Den israeliska krigsmakten besegrade samtliga angripare, varpå Israel kunde utvidga sitt territorium långt utöver vad FNs generalförsamling i november 1947 hade rekommenderat för en ny judisk stat.

I tre påföljande krig – 1956, 1967 och 1973 – visade Israel återigen sin militära överlägsenhet över sina arabiska

grannstater. Det resulterade i fredsavtal med Egypten 1979 och Jordanien 1994 samt ett permanent vapenstillstånd med Syrien. I praktiken har den judiska staten i flera decennier inte längre stått inför något arabiskt hot mot sin nationella överlevnad. Ändå invaderade den israeliska armén Libanon 1982, främst i syfte att krossa den palestinska befrielseströrelsen PLO, som där hade upprättat en slags stat i staten för att försöka återvinna Västbanken och Gaza efter Israels ockupation 1967. Även 2006 riktade Israel ett angrepp mot Libanon, då för att försöka slå ut den Iranstödta shiamuslimska rörelsen Hizbollah, som sedan den israeliska inmarschen 1982

framträtt som Libanons militärt och politiskt starkaste kraft. I båda fallen misslyckades den israeliska statsledningen i sitt uppsåt och gränserna mot norr och nordöst har förblivit Israels "hetaste" flank.

Israel har också fört ett närmast permanent "inbördeskrig" mot palestinska organisationer på Västbanken och Gazaremsan som krävt att få upprätta en egen stat i "sin" del av landet enligt FN-resolutionen 1947, alternativt i hela det forna Palestinamandatet. Dessa palestinska krav har underbyggts med fredliga och våldsamma demonstrationer, gerillaattentat, självmordsbombningar och terrordåd, främst under två fleråriga palestinska uppror, *intifador*, 1987–1993 samt 2000–2005. I och med att Israels krigsmakt med stor brutalitet slog ned den andra intifadan kan Israel sägas ha "vunnit" även kampen mot palestinska araber – särskilt som palestinernas mångåriga ledargestalt, Yassir Arafat, avled 2004 och hans folk splittrades i ett sekulärt block, PLO, som dominerar Västbanken, och ett islamistiskt, Hamas, som härskar över Gaza.

Ur israelisk synvinkel kvarstår dock två "nygamla" fiender: det shiamuslimska Iran samt det med Teheran nära allierade Hizbollah. Iran ses som fiende därför att ayatollorna sedan revolutionen 1979 förbundit sig att utplåna "den sionistiska regimen" på palestinsk och muslimsk mark. Hizbollah fungerar som ett politiskt och militärt redskap för Iran, men har också byggt sin egen legitimitet i Libanon på motstånd mot israelisk ockupation, oklart exakt var – libanesiska gränsområden? Golanhöjderna? Hela Palestina?

Vad gäller Iran framstod dess karaktär av fiende till Israel extra tydligt några år efter 11 september-attentaten 2001. Då förvandlades Irans båda huvudantagonister, Saddams Irak och talibanernas Afghanistan, genom USAs ingripande till "goda grannar" och stärkte just därför Irans strategiska position i regionen. Ungefär samtidigt väcktes misstankar om att Teheranregimen höll på att utveckla kärnvapen, vilket, som Israel såg det, innebar en hög risk för att Iran med ett kärnvapenangrepp mot Israel skulle kunna åstadkomma Förintelsen en andra gång. Trots att USAs underrättelsetjänster 2007 fastslog att det inte fanns några belägg för iranska kärnvapenplaner hotade Israel under några år med att på egen hand – eller med militär assistans från USA – utplåna Irans kärnteknikanläggningar. Först efter det att Iran och stormakterna i FNs säkerhetsråd (plus Tyskland) i juli 2015 undertecknade ett avtal om kraftfull begränsning av det iranska kärnteknikprogrammet bleknade kärnvapenhotet från Iran i israelisk politisk debatt.

Vad gäller Hizbollah har däremot larmsignalerna tilltagit. Alla israeler minns den nationella förödmjukelsen av att Hizbollah under kriget 2006 lyckades stå emot den överlägsna israeliska krigsmakten och åstadkomma ett "oavgjort" läge. Det var första gången som Israel inte segrade. Sedan dess har Hizbollah med iranskt bistånd kraftigt utökat sin arsenal av missiler och andra tyngre vapen. Framför allt har Hizbollah genom sitt framgångsrika ingripande i det syrisk inbördeskriget på Assadregimens sida flerdubblat antalet soldater och officerare, erhållit stor stridserfarenhet samt organiserat sig även i tyngre och större förband. Trots att även Israel har dragit lärdom från 2006 och rustat upp sin nordliga flank pågår numera en ständig diskussion om hur och när nästa krig mot Hizbollah ska bryta ut.

I en paneldebatt på Netanyauniversitetet i mars mellan landets högsta säkerhetsansvariga framträdde intressanta åsiktsskillnader om vad som nu utgör det största hotet mot Israel. Högste spionchefen Yossi Cohen hävdade att det alltså är Iran. En annan spionchef lyfte fram den olösta konflikten med palestinerna. Försvarsminister Avigdor Liberman menade att Nordkorea riktar det allvarligaste hotet mot världsfreden. De flesta instämde emellertid i överbefälhavaren Gadi Eisenkotz bedömning att Hizbollah är den viktigaste hotfaktorn mot Israel.

Islamiska staten då? Ingen av panelisterna ens nämnde IS. Men så har IS inte heller – ännu? – utfört terrorangrepp mot den judiska staten.

Per Jönsson är associerad medarbetare vid Utrikespolitiska Institutet.

Per.jonsson@ui.se

*Hizbollah är en motståndare att räkna med för Israel.
Foto: Gabriele Pedrini / Shutterstock.com.*

Insatsnärvaro

Fokusering på närområdet bör inte ske på bekostnad av "fjärrområdet", utan snarare som ett komplement. Problemen som skapas av pendelsvängningar mellan insatsverksamhet och totalförsvarsförmåga kan överbryggas genom att försvars- och säkerhetspolitiken går i tandem. Utvecklingen på den "södra flanken" är mycket viktig att följa kunskapsmässigt.

Mikael Eriksson

Svensk försvarspolitik inriktar sig för närvarande på totalförsvaret, närområdet och utmaningarna i relationerna med Ryssland och USA. Parallellt drar statsmakten ned på den internationella insatsverksamheten. Pendelsvängningen från insatsverksamhet till totalförsvarsförmåga är välkänd men förtjänar att uppmärksammas, inte minst då det finns en säkerhetspolitisk problematik i en sådan omorientering. Här belyses denna problematik med exemplet Mellanöstern och Nordafrika (MENA)¹.

Huvudargumentet som framförs är att den nuvarande betoningen på "närområdet" på bekostnad av "fjärrområdet" innebär att kunskapsnivån om internationell maktdynamik på sikt kan påverkas negativt. Receptet för att möta pendelproblematiken är att försvarspolitik och säkerhetspolitik går i tydligare tandem. Den ena verksamheten, försvaret av Sverige, ska inte utesluta det internationella militära insatsengagemanget. Verksamheterna tjänar varandra. Fem sannolika scenarier motiverar varför Sverige bör följa utvecklingen i MENA samt ha en aktiv närvaro i denna region.

1. *En humanitär kris lamslår Europa.* I händelse av en europeisk konflikt med Ryssland kommer sannolikt flera multipla kriser att påverka Sveriges militära utsatthet. Det är inte otänkbart att Ryssland därvid medvetet utlöser en större krisutveckling i MENA i syfte att lamslå Europa.

Flyktingströmmen från MENA 2011–2016 visade hur redan existerande oroligheter på den södra flanken snabbt paralyserar det politiska beslutsfattandet i Europa. Genom en hög svensk "kunskapsnärvaro" i frågor som gäller säkerhetspolitisk utveckling i MENA, liksom en fortsatt militär närvaro i delar av regionen, exempelvis genom EU, FN samt olika koalitionsbidrag, kan Sverige fortsatt upprätthålla en mental beredskap för ett sådant scenario.

2. *Den globala Jihadismen går in i en ny fas.* De senaste åren har den globala väpnade jihadismen fått ett stort uppsving, inte minst när det gäller sympatisörer och krigare. Under 1990- och 2000-talet var det al-Qaida som växte sig starkt. Under senare år har det varit den s k Islamiska staten (IS). Sannolikt är vi på väg in i en ny fas av denna utveckling som kommer att vara mer brokig, otydlig och mindre förutsägbar.

Även om övervakningssystemen stärks pekar många trender på att jihadismen kommer att göra sig än mer närvarande i Europa. För att militärt kunna bekämpa den globala väpnade jihadismen krävs kunskap, närvaro och relationer med stater och samhällen i MENA.

En situation kan uppstå då EUs paragraf 42:7 blir aktuell igen. Det tredje scenariot utgår från vår utrikes- och säkerhetspolitiska profil. Terrorattentatet i Paris i november 2015 ledde till att Frankrike vände sig till övriga EU-länder och hänvisade till paragraf 47:2 i

¹ Idag har försvarsmakten två verksamheter i MENA-regionen: det mindre observatörsbidraget UNTSO, samt bidraget till utbildningsverksamheten i norra Irak (Operation Inherent Resolve, OIR).

Lissabonfördraget ”...om stöd och bistånd till den EU medlemsstat som på sitt territorium blivit utsatt för en aggression”. Det innebär att Sverige i sin säkerhetspolitiska återförsäkringsprofil gentemot stormakterna blev tvungen att ställa upp med militär avlastning. I detta fall hamnade vi i norra Irak och Centralafrikanska republiken. Därigenom stärktes vårt återförsäkringsskydd för den händelse att något liknande skulle ske i Sverige eller närområdet. Det är inte osannolikt att Sverige i en liknande situation kan behöva avlasta stormakterna igen, exempelvis i MENA. Detta motiverar följaktligen en aktiv kunskapsnärvaro.

3. *Större globalstrategisk maktdynamik.* Ett ytterligare motiv för en fortsatt kunskaps- och militär insatsnärvaro i MENA är att Europa och Sverige påverkas av maktdynamiken i regionen. Ryssland utvecklar allt närmare relationer med flera länder i området, bl a Syrien, Egypten och Libyen. Detta ryska relationsbyggande påverkar därmed den storstrategiska maktdynamiken mellan Europa och Ryssland. Därmed kan det finnas behov av stabiliserings- och återuppbyggnadsinsatser för att markera närvaro. Sådana insatser gynnar på sikt svenska och europeiska långsiktiga intressen.
4. *Ökat behov att försvara Sveriges nationella intressen.* Slutligen finns mer övergripande svenska intressen som kräver att vi upprätthåller kunskap om MENA. Strategiska flöden i form av handel, logistik samt

kunskapsutbyte är centrala för vårt välstånd. Om detta kan läsas i regeringens MENA-strategi ”Regional strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Mellanöstern och Nordafrika (MENA)” (2016). Behovet av nära relationer med länderna i MENA, liksom kravet på stabilitet, utgör ett starkt argument för en kunskapsmässig och militär insatsnärvaro i regionen.

Scenarierna ovan beskriver och motiverar svenska internationella insatser i MENA. Den geografiska orienteringen här skulle kunna bytas ut mot andra regioner. Huvudargumentet, för att återvända till grundproblematiken är alltså att den nuvarande fokuseringen på närområdet inte bör ske på bekostnad av ”fjärrområdet”, utan snarare som komplement. Problemen som skapas av pendelsvängningar mellan insatsverksamhet och totalförsvarsförmåga kan överbryggas genom att försvars- och säkerhetspolitiken går i tydlig tandem.

Utvecklingen på den ”södra flanken” är mycket viktig att följa kunskapsmässigt, även genom militär närvaro. Av en rad olika skäl är Sverige och Mellanöstern sammankopplade. Detta motiverar måttfullhet i den rådande pendelrörelsen i svensk försvarspolitik.

Mikael Eriksson är forskningsledare vid Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI).

mikael.eriksson@foi.se

Ingen trodde att det kunde hända här. Foto: Hans Christiansson / Shutterstock.com.

Terrorns syften

*Individens gärningar och därmed vårt samhälles reaktion måste vi, utan att generalisera, se i ett mycket allvarigare och avsevärt mer komplicerat sammanhang, nämligen IS politiska målsättning med det utropade kalifatets nya världsordning och uppmaning till kamp mot icke troende, skriver **Lars Nylén**.*

Så drabbades Sverige av ännu en omskakande attack med terrorismens tydliga kännetecken. Även om Sverige inte kan anses vara i terrorismens epicenter är landet och de som bor och vistas här inte garanterade att slippa undan. Ett snabbt agerande och utmärkt hjälp från Detektiven Allmänheten är den här gången värd mycket stor uppskattning.

Lastbilsattacken på Drottninggatan fick många att återigen ställa sig frågor som: Varför? Vad ont har vi gjort? Vad är meningen med detta

avsiktliga och brutala våld mot civila oskyldiga? Hur kan en människa vara så grym?

SKRÄMSEL SOM VAPEN

På 1970-talet talade man om tre typer av terroristverksamhet. *Upprorsterrorism* är en uppåtriktad revolutionär form som tillgrips för att störta eller förändra etablerade makthavare medan *repressiv terrorism* är en nedåtriktad form som makthavarna kan begagna sig av för att stärka greppet om undersåtarna. *Horisontell terrorism*, slutligen, förekommer mellan

politiska enheter, där den ena enheten syftar till att påtvinga folket i en annan sin vilja.

Terrorism är en slags mass-kommunikation. Terrorismen är också ett redskap för psykologisk krigföring och hybridkrig. Frukten är förvisso ett av terrorismens vassaste vapen. Med det vapnet hoppas terroristen skapa förvirring, utmattning, bumerangeffekter och politiskt tryck som ytterst leder till att motparten ändrar sitt handlingsätt.

1970-talet skakades av ett stort antal spektakulära terroristdåd: flygplans-

kapningar, angrepp på ambassader, gisslantagningar och mord på förgrundspersoner. Flera av attackerna hade även sekundära syften som att frita fängslade anhängare med hopp om fri lejd till ett land där de förväntade sig en fristad.

EN NY TYP AV TERRORISM

Med al-Qaida fick världen en terrorism som ville bekämpa västvärldens värden och som satte religiös lojalitet i fokus. Genom urskillningslösa aktioner skapade organisationen en situation som mer påminner om krigsliknande förhållanden. Usama bin Ladin lovade år 1998 bland annat att al-Qaida skulle föra ett terroristkrig mot Amerika där man inte skulle skilja mellan personer i militär uniform och civila.

Den nya organisationen blev ett världsomspännande hot och en potent ny irreguljär fiende. Med en annorlunda rationalitet utmanade al-Qaida krigets lagar för hur organisationens aggression kunde bemötas. Det öppnade för en ny typ av krigföring som inte täcktes av FNs ramverk.

Den Islamiska Staten (IS) redovisade sommaren 2014 sin politiska målsättning om en ny världsordning, ett islamiskt kalifat. Samtidigt uppmanade IS till kamp mot icke troende (non-believers). Terrorismen visade ännu ett ansikte.

Abu Muhammed al-Adnani var talesperson för IS fram till sin död i Aleppo i augusti 2016. Den 22 september 2014 sa han i ett tal som anses ha fått signifikant betydelse för utvecklingen: *“If you can kill a non-believing American or European – especially the spiteful and filthy French – or an Australian, or a Canadian, or any other non-believer from the non-believers waging war, including the citizens of the countries that entered into a coa-*

lition against the Islamic State, then rely upon Allah, and kill him in any manner or way however it may be. Smash his head with a rock, or slaughter him with a knife, or run him over with your car, or throw him down from a high place, or choke him, or poison him”.

Alla är medvetna om det krig som utkämpas mot IS i Mellanöstern och hur organisationen pressas tillbaka. Genom al-Adnanis påbud ändrade IS taktik mot västvärlden och öppnade en andra front i kriget. Slumrande krafter runt om i Europa – frustrerade ensamvargar eller personer med konkreta anknytningar till IS – kände uppenbarligen en kallelse och svarade på påbudet. På annat sätt kan inte bildödandet i Nice, Berlin, London och Stockholm med flera attacker ses. Förövarna anslöt sig till den andra fronten.

IS har öppnat en andra front.

Enligt den europeiska polisbyrån Europol står vår kontinent inför fortsatta terroristhot, planerade eller mer spontana, från nätverksbaserade grupper som styrs direkt av IS, grupper inspirerade av IS, återvändande jihadistkrigare och ensamvargar.

Det handlar dock inte om enskilda individer som var för sig fått för sig att genomföra ett omfattande illdåd. Deras gärningar och därmed vårt samhälles reaktion måste vi, utan att generalisera, se i ett mycket allvarigare och avsevärt mer komplicerat sammanhang, nämligen IS politiska målsättning med det utropade kalifatets nya världsordning

och uppmaning till kamp mot icke troende.

Genom sin andra front bedriver alltså IS enligt vedertagen terminologi ett hybridkrig eller asymmetriskt krig, som nu också fått följder i Sverige. Det är med den insikten som också vi i Sverige behöver agera. Samtidigt måste skärpt uppmärksamhet riktas mot individer i riskzonen.

TERRORN HAR MÅNGA ANSIKTEN

Världen ser numera en terrorism med många ansikten. Här finns en terrorism av 70-talsmodell, som blandas med storskalig terrorism som kan ha ursprung i annan främmande makt och tjäna som denna makts ombud (proxy) och vara upptakten till en mer öppen konflikt eller en del i ett hybridkrig. Det kan också vara storskalig terrorism utan ursprung i främmande makt, exempelvis inspirerad eller stödd av en irreguljär aggressor. Därtill kommer att det moderna samhällets sårbarhet innebär att redan en enskild aktör, ensamvargen, kan åstadkomma förödande skador. Gemensamt för all terrorism är att den sker mycket överrumplande både till tid och plats. Då är det för sent att börja tänka efter. Det måste man ha gjort långt innan.

Terroristhotet är således komplext och ändrar sig snabbt och ständigt. Terrorister har just nu en preferens för mjuka mål. Grundorsaken, den drivande kraften, varierar och det finns inte bara en enda profil på utövarna av terrorism. Problematiken är multidimensionell. Därför är det viktigt att vi har en bred förmåga att förebygga och hantera hotet. Den förmågan kan och bör förbättras.

Lars Nylén är f.d. rikskriminalchef och generaldirektör.

Vad ville lagstiftarna?

*Regeringen har från början varit tydlig med att det finns övergripande, nationella, intressen som måste vägas in i dess bedömning. Det gäller hur svenska säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar ska vägas in i Gazproms framställning. Regeringen beslöt att höra ÖB:s uppfattning. Han avrådde från att tillmötesgå Gazproms förfrågan, skriver **Björn Körlof**.*

Det ryska gasledningsprojektet Nord Stream i Östersjön har dragit in två svenska hamnar, Slite hamn på Gotland och hamnen i Karlshamn, i blickfånget. Båda kommunerna har varit angelägna att söka tillmötesgå företaget Gazproms önskemål om att mot ersättning få utnyttja hamnarna för uppläggning av rör m m. För kommunernas del rör det sig om betydande ersättningsbelopp och åtskilliga arbetstillfällen under lång tid. Kommunernas behov, sedda enbart som kommunala intressen, har naturligtvis varit viktiga för dem när de argumenterat för att Gazproms förfrågan ska tillmötesgå.

Regeringen har emellertid från början varit tydlig med att det finns övergripande, nationella, intressen som måste vägas in i dess bedömning. Det gäller hur våra svenska säkerhets- och försvarspolitiska bedömningar ska vägas in i Gazproms framställning. Regeringen beslöt också att höra ÖB:s uppfattning. Han avrådde från att tillmötesgå Gazproms förfrågan, inte minst mot bakgrund av utvecklingen av

den ryska säkerhets- och försvarspolitiken och de uttryck den tar sig i Östersjöområdet.

SAMMA LAG

Efter att regeringen inhämtat dessa synpunkter, och diskussioner ägt rum mellan kommunledningarna och regeringsföreträdare, ansåg sig regeringen ändå inte rättsligt sett kunna fatta ett beslut som gick emot kommunernas rätt till självstyre i den intressekonflikt som uppstått. Den egendomliga "lösningen" blev dock att Gotlands kommun avstod från att tillmötesgå Gazproms förfrågan medan Karlshamns kommun, under lokal politisk oenighet, vidhöll sin uppfattning om att besvara förfrågan positivt. Ett överklagningsbart kommunalt beslut kom alltså till stånd i Karlshamn. Om inte olikheter i sak föreligger mellan kommunerna uppstår naturligtvis frågan om någon kommun gjort fel eller regeringen gjort fel gentemot endera eller båda kommunerna. Allt kan inte vara rätt samtidigt! En av landets främsta experter på kommunaljuridik, professor Olle

Lundin i Uppsala, har också hävdad att beslutet i Karlshamn kan stå i strid med kommunallagen.

På riksnivå nåddes snabbt politisk enighet om att nu ändra i lagen så att en liknande situation inte ska uppstå igen. Men frågan kvarstår. Har gällande lagstiftning verkligen tänkt sig att "kommunalt självstyre" ska kunna utöva ett sådant inflytande på rikspolitiken att det ter sig nödvändigt att ändra lagen för att kunna förhindra det? Borde inte regeringen, med stöd av gällande lagar, i ett beslut förhindrat att "kommunalt självstyre" gick emot den säkerhets- och försvarspolitiska bedömning regeringen gjort?

KOMMUNALA SJÄLVSTYRELSEN

Tre författningar är här av betydelse. Vår grundlag anger (RF 1 Kap. 1§) att vår folkstyrelse, som det uttrycks, "förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse." Därefter uttalas (7§) att det ska finnas kommuner och att de (8§) får ta ut skatt för skötseln av "sina uppgifter". Det innebär att

Föga förnuftigt att Karlshamns hamn blir depå för ryska Gazprom. Foto: SergBob / Shutterstock.com.

det endast är dessa ("sina") uppgifter som hör till kommunalt självstyre enligt 1§.

Uppgifterna framgår av kommunallagen som anger att kommunen, på den kommunala självstyrelsens grund, sköter "de angelägenheter som anges i denna lag...". Lagen har alltså begränsat de uppgifter som kommunen har till dem som anges i lagen. I kommunallagen uttrycks de i ett språk som kräver viss uppmärksamhet, mot bakgrund av Gazpromfallet. Enligt lagen får kommunen själv ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar och som inte ska handhas enbart av staten, eller någon annan (kommun, landsting etc.). Uttrycket "och som inte..." är av stor betydelse. Det måste läsas så att om staten har hand om vissa "angelägenheter" så kan de aldrig samtidigt vara en kommuns angelägenheter. I instruktionen för Regeringskansliet, där fördelning sker av olika regeringsärenden mellan departementen, står det

klart att flera typer av frågor ("angelägenheter"), som berörs av Gazpromärendet, ska beredas och beslutas av regeringen. Om sådana frågor berör militärt eller civilt försvar (totalförsvar) och regeringen anmodar ÖB att avge sin bedömning, är alltså redan då, både i formell mening och i sak, ärendet ett regeringsärende och hör rättsligt sett till något som ska handhas av staten och då inte är en "angelägenhet" för en kommun.

Är inte en överenskommelse mellan ett civilt bolag och en kommun om upplåtelse av en kommunal hamn för civila ändamål ändå en kommunal angelägenhet? Svaret torde vara nej. En hamn – oavsett ägarförhållanden – i ett strategiskt känsligt område är en totalförsvarsresurs för oss och en avsevärd tillgång för en motståndare, vilket måste ses i ett totalförsvarsperspektiv. I detta fall handlar det om ett ryskt bolag som (liksom i stort sett allt i Ryssland!) ingår i regimens maktssfär, vilket även tydligt uttrycks i dess militärstrategiska doktrin. Den här typen av frågor ankommer

inte på kommuner att bedöma. En kommun kan därför inte med stöd av kommunallagen sätta sig emot en säkerhets- och försvarspolitisk bedömning som görs av regeringen med stöd av ÖB och ingår i ett regeringsärende. Det kan rimligen aldrig ha varit lagstiftarens mening.

TYDLIGT NEJ

Regeringen borde därför, med stöd av 2 kap. 1§ kommunallagen, och med stöd av yttrande från ÖB, ha beslutat att upplåtelse till företaget Gazprom av hamn i de berörda kommunerna inte fick ske. Ett sådant regeringsbeslut torde inte ha kunnat överklagas och endast kunna kritiserars via konstitutionsutskottet i Riksdagen. Det är svårt att tro att något politiskt parti skulle vilja driva en sådan fråga i förhoppning att kunna vinna politiska poäng.

Björn Körlof är jur kand, f d generaldirektör, riksdagsman och reservofficer.

bogodai@hotmail.com

Dagliga brödet

*Livsmedelsstrategin jämte handlingsprogrammen måste bygga på en helhetssyn, så att sårbarheten i livsmedelskedjan minskar. Försörjningsberedskap måste säkra både individens grundläggande behov och samhällets funktionalitet samt utgöra en del av Sveriges totalförsvar, skriver **Sven Lindgren**.*

Foto: Holger Ellgaard / wikipedia.org.

Försvarsanalytikern Johan Wiktorin har i serien "Mot väpnad konflikt" visat att det finns en ökad risk för ett mer omfattande krig i Europa. Bl a pågår sedan 2014 krigshandlingar i Ukraina. Skulle konflikten utvidgas till att direkt beröra Nato, kommer även Sverige, trots att vi inte är medlemmar i alliansen, att bli påverkat. På grund av vår låga självförsörjningsgrad skulle det uppstå ett hot också mot Sveriges livsmedelsförsörjning.

VI ÄR SÅRBARA

Vårt moderna samhälle är sårbart även på andra sätt. Här ges några exempel på vad som kan hända och vilka konsekvenser det kan få.

- **Kärnteknisk olycka** med utsläpp av radioaktiv strålning: Livsmedelsproduktionen slås ut för lång tid i det kontaminerade området.
- **Stort elavbrott:** Efter någon dag rinner inget vatten i våra kranar och pumpar till enskilda brunnar slutar att fungera. Bensinbrist uppstår. Kassapparater, bankomater och larm upphör att fungera. Elektroniska lås och porttelefoner kan inte passeras utan vanlig nyckel.
- **Störningar i elektroniska kommunikationer (IT):** Datatrafiken slås ut p g a kabelbrott, isstorm, brand eller sabotage. Livsmedel, läkemedel och de finansiella systemen påverkas.
- **Epidemier:** Allvarlig smitta mellan människor, mellan djur och mellan djur och människor.
- **Stor översvämning:** Risk för ras och skred, vilket leder till att transporter av livsmedel och andra förnödenheter försvåras.
- **Förorenat dricksvatten:** Odrickbart kranvatten.
- **Brist på livsmedel:** Brist kan uppstå p g a av ovanstående händelser. Såväl livsmedelsproduktion som industri och lager är centraliserade. Skulle dessutom störningar i transportsystemet inträffa, t ex genom bränslebrist, uppstår omedelbar brist på livsmedel i våra butiker. Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel är den lägsta i Europa, cirka 50 procent.

OKLAR FRAMTID

Idag finns ingen målsättning för svensk jordbruksproduktion och den beslutade nationella livsmedelsstrategin är ännu under arbete. Som ett led i detta arbete har regeringen och Alliansen kommit överens om övergripande mål till år 2030. Bl a har man enats om att söka uppnå

ökad produktion (utan något specifikt mål beträffande självförsörjningsgraden), att regler och villkor ska stödja strategin och att konsumenterna ska avgöra relationen mellan konventionell och ekologisk ordning under fungerande konkurrens. Handlingsplanen med förslag för strategins genomförande presenterades den 7 februari och propositionen har lämnats över till riksdagen. När handlingsplanen presenterades ledde den till besvikelse hos många för sin brist på konkretion och medel. Utan lönsamma lantbruksföretag finns det inte mycket till svensk livsmedelsproduktion år 2030!

DAGSLÄGET OROAR

Försörjningsberedskapen vad avser livsmedel har i princip varit obefintlig efter EU-inträdet 1995 och avskaffandet av civilförsvarsförråden vid utgången av 2001. Det finns idag ingen statlig myndighet som har ett samlat försörjningsansvar när det gäller mat. Staten har abdikerat. Både civilsamhällets och försvarsmaktens försörjning ligger nu i händerna på det privata näringslivet. Försvarsmakten har i princip avvecklat sina underhållsresurser och hemvärnet är hänvisat till lokala butiker.

Ändå litar allmänheten blint på att stat och kommun ska fixa maten om det uppstår en kris. Egenansvaret och hushållsberedskapen är därför svagt utvecklade hos gemene man. Kommunerna, som har försörjningsansvar för många beroende och utsatta personer, är ofta lika aningslösa som allmänheten. Det saknas välsorterade skafferier både i hemmen och i kommunerna. Inte heller finns det något nationellt skafferi (nationella centrallager).

Om transportsystemet kollapsar blir det tomt i butikerna efter en till två dagar. Butikerna har inga lager efter-

som alla följer just in time-principen med tillförsel varje dygn. Om landet isoleras är cirka hälften av våra dagliga livsmedel borta efter 10-12 dagar – även om vårt inhemska transportsystem är intakt. Om fossil energi plötsligt minskar med 50 procent kan befolkningen inte garanteras tillräckligt med mat. Drivmedelsberedskapen i Sverige är 90 dagar, varav 70 procent ska finnas i landet (63 dagar).

Det finns inga lager i butikerna.

Slutsatsen av detta är att ingen utom den enskilda människan själv är ansvarig för sin hushållsberedskap. Som konsument bidrar man till ökad självförsörjningsgrad genom att köpa svenskt.

VAD MÅSTE GÖRAS?

För det första måste politiker på alla nivåer ta det moderna samhällets sårbarhet på allvar. Sverige behöver en nationell livsmedelsstrategi som innehåller mål och medel – inte bara en lägesbeskrivning! Primärproduktionens konkurrenskraft måste stärkas. En rad förslag väntar på sitt genomförande!

Vi måste se det svenska jordbruket som en tillgång. I Finland är jordbruket en självklar del av landets försvars- och säkerhetspolitik. I Norge satsar man på att utveckla landsbygden. En norsk mjölkbonde får dubbelt så hög ersättning för mjölken som sin svenska kollega. I Danmark ser man lantbruket som en självklar affärsmöjlighet, medan det i Sverige främst ses som ett miljöproblem!

Den kommande livsmedelsstrategin jämte handlingsprogrammen måste bygga på en helhetssyn så att sårbarheten i livsmedelskedjan minskar. Försörjningsberedskap måste säkra såväl individens grundläggande behov som samhällets funktionalitet samt utgöra en del av Sveriges totalförsvar.

Sverige behöver skapa beredskapslager av livsmedel (råvaror) och insatsmedel till jordbruk och processindustri samt fossilt bränsle – ett nationellt skafferi.

Lagstiftningen behöver tydliggöra försörjningsansvaret för myndigheterna, särskilt för kommunerna.

Livsmedelsberedskapen sköts idag av det privata näringslivet och det är de som har kompetensen. Då bör de sköta det även i kris. Jag tror inte på en kopiering av det gamla civilförsvaret. Genom avtal och lag bör livsmedelsberedskapen regleras vid civil kris och vid höjd beredskap till stöd för försvarsmakten. Läggs ett sådant samhällsansvar på det privata näringslivet ska detta självfallet finansieras med skattemedel.

Staten måste stimulera inhemsk produktion av förnybara drivmedel och teknikutveckla fordon.

Sverige behöver ett nytt civilt försvar – ett totalförsvar – till stöd för både försvarsmakten och det civila samhällets funktionalitet i kris.

Sven Lindgren är ordförande i Civilförsvarsförbundet och Hushållningssällskapens förbund. Han har tidigare bl a varit landshövding i Kalmar län.

Sven.lindgren@civil.se

Rädsla är något
mångfacetterat.
Foto: Shutterstock.com

Rädda, oroade eller brydda? Reaktioner inför risk och hot i vår omvärld

*Debatten fokuserar ofta på föreställningar om rädsla och oro och huruvida dessa känslor är befogade eller inte. Den andra sidan av myntet handlar om bristande oro inför de verkligt stora problemen som mänskligheten står inför, skriver **Ann Enander**.*

"Vi är inte rädda": så löd responsen från premiärminister Theresa May efter terrorattacken i London i mars detta år. Efter den snarlika attacken mitt i Stockholm bara ett par veckor senare var budskapet från vår egen statsminister: *"Ni kan inte kuva oss"*. När terrorattacker syftar till att skapa rädsla och kaos blir det viktigt att stå stark och visa att man inte låter sig skrämmas. Samtidigt är rädsla en av de mest grundläggande känslorna hos människan, av avgörande betydelse för vår överlevnad. Det finns således anledning att fundera kring vad som skrämmar oss, hur vi påverkas av våra rädslor och, inte minst, om vi är rädda för rätt saker.

EN SAMMANSATT FRÅGA

Psykologer som studerar våra vanligaste rädslor påpekar att dessa ofta hänger samman med de hot som våra förfäder ställdes inför. Det kan handla om rädsla för höga höjder, instängdhet, stora folksamlingar eller okända människor. Forskarna påpekar också att instinkter som hade stort överlevnadsvärde en gång i tiden kan vara mindre funktionella i den moderna miljön. Det är helt andra hot som vi ställs inför idag. När Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) senast (hösten 2016) tillfrågade landets 18-åringar vad de var mest rädda för att person-

ligen drabbas av svarade en av fem "terrorism". Terrorhotet toppade listan.

På frågan hur stor man bedömde risken vara att personligen drabbas av olika olyckor hamnade däremot trafikolyckor i topp, tätt följd av IT-haveri, upplopp samt terrorism. Drygt hälften av de svarande trodde att mänskligheten skulle komma att dö ut (men utifrån skilda tids-horisonter) och bland dessa respondenter angavs klimatförändringar som den överlägset främsta orsaken till mänsklighetens undergång. Man kan således uppleva stor personlig rädsla inför en typ av fara, bedöma en annan fara som den största risken för egen del, men känna oro för andra hot på en mer övergripande nivå. I en komplex värld rymmer vårt sätt att förhålla oss till faror flera facetter och nyanser.

ORON FÖR ANDRA

Om samma frågor hade ställts efter lastbilsdådet på Drottninggatan hade terrorhotet säkert lyfts ytterligare. Vi tenderar att uppleva större risk för den typ av händelser som inträffat nyligen, eller som är lätta att minnas, jämfört med sådana som är svårare att dra sig till minnes eller föreställa sig. Detta innebär också att vi tar intryck av hur händelser framställs i medier, t ex om det visas dramatiska bilder från olycksplatser eller av svårt drabbade människor.

I en amerikansk studie kunde ett tydligt samband påvisas mellan hur mycket människor sett på TV-nyheter med terror-relaterat innehåll och hur stor de upplevde risken för framtida attacker. Mediekonsumtionen var även relaterad till oro och rädsla, men intressant nog gällde denna oro andra människor (egna familjen) snarare än för egen del.

Flera olika faktorer påverkar hur vi reagerar inför risker. Vissa har med individen själv att göra, exempelvis personlighetsfaktorer, sociala och ekonomiska förhållanden, eller tidigare erfarenheter av liknande situationer. Andra aspekter handlar mer om riskens karaktär, exempelvis om den upplevs som frivillig eller påtvingad, eller om konsekvenserna uppfattas som särskilt obehagliga eller skräckinjagande.

KÄNSLOR PÅVERKAR

Vissa risker kan således väcka starka känslor, men omvänt kan även olika typer av känslotillstånd påverka hur en risksituation uppfattas. Genom att i experimentella studier manipulera känslotillstånden hos försökspersoner har forskare påvisat att känslor av rädsla tenderar att förstärka upplevelsen av risk, medan däremot känslor av ilska har den motsatta effekten. Med ilska följer minskad riskperception och en mer optimistisk hållning beträffande egen sårbarhet. Resultaten har intressanta implikationer för kommunikation i samband med exempelvis terrorhot mot samhället.

Beroende på vilka känslor man vädjar till i kommunikationen skulle man kunna påverka hur människor uppfattar risken och agerar. På så vis kan medborgare bli föremål för påverkan i krissituationer, där kommunikation kan vinklas till att väcka ilska och därmed stöd för en aggressiv politik, eller till att skapa rädsla som ökar acceptansen inför omfattande säkerhetsåtgärder.

PASSIVITETEN FARLIG

Debatten fokuserar ofta på föreställningar om rädsla och oro hos medborgarna och huruvida dessa känslor är befogade eller inte. Den andra sidan av myntet handlar dock om *bristande* oro inför de verkligt

stora problemen som mänskligheten står inför. Problemet är inte nödvändigtvis att vi oroar oss för mycket, utan snarare vår oförmåga att bry oss tillräckligt om verkligt allvarliga förhållanden såsom när hundratusentals människor är utsatta för krig, terror eller svält. Som psykologen Paul Slovic uttrycker det: "ju fler som dör, desto mindre bryr vi oss". Det krävs en stark bild – en liten livlös kropp på en strand – eller ett öde som vi kan identifiera oss med för att vi ska reagera.

Vår psykologi är också dåligt rustad för att agera inför långsamt smygande hot såsom klimatförändringen. Amerikanska psykologer talar om "passivitetens drakar" (*the dragons of inaction*) som ligger inbäddade i vår psykologi och bidrar till att vi har svårt att greppa vissa hot och försummar att agera i tid.

EXTERN PÅVERKAN

Varför har vi då en så stark bild av att människor lever i rädsla och lätt drabbas av panik? En förklaring kan ligga i att vi tror att andra är mer rädda än vi själva, precis som vi tror att vi själva klarar situationer litet bättre än andra. Sådana föreställningar förstärks av medie-rapporteringen från svåra händelser, där extrema reaktioner tenderar att få störst utrymme och reaktioner gärna klumpas ihop till att gälla alla: "hela byn lever i skräck". Katastroffilmer bidrar med starka bilder som etsar sig fast på näthinna. För att skapa beredskap inför det svåra och åstadkomma förändring behöver vi kanske oro oss mindre för överdrivna rädslor och mer för att vi ibland inte bryr oss tillräckligt.

Ann Enander är professor vid Försvarshögskolan.

ann.enander@fhs.se

Ökade resurser till Försvarsmakten

Åsa Lindestam betonar vikten av att öka den operativa förmågan. Foto: Kristina Swaan, Försvarsmakten.

Den socialdemokratiskt ledda samarbetsregeringen tog från dag ett konsekvenserna av det förändrade omvärldsläget och har sedan den tillträdde 2014 ständigt arbetat för att öka den operativa förmågan, skriver Åsa Lindestam.

En regerings främsta uppgift är att värna och säkra sitt territorium samt sina invånares liv och hälsa. Omvärlden är i ständig förändring och under de femton år som jag suttit i riksdagens försvarsutskott har mycket hänt.

BRED ÖVERENSKOMMELSE

Den socialdemokratiskt ledda samarbetsregeringen tog från dag ett konsekvenserna av det förändrade omvärldsläget och har sedan den tillträdde 2014 ständigt arbetat för att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret.

En förutsättning för att detta arbete ska kunna bedrivas på ett konstruktivt sätt är den breda politiska överenskommelse om försvarets framtida inriktning som riksdagen 2015 kunde fatta beslut om. Arbetet med överenskommelsen innebar många och långa förhandlingar. Jag deltog och känner stor tacksamhet för det konstruktiva sätt på vilket alla

deltagande partier förhöll sig till de svåra avvägningar och kompromisser som måste göras. Tyvärr valde Liberalerna att lämna diskussionerna och ställde sig utanför överenskommelsen.

Regeringens proposition 2014/15:109, *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*, bygger på den överenskommelse som 17 april 2015 kunde slutas mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna. Tillsammans utgör dessa partier ca 70 procent av riksdagen. Att en så stor andel av riksdagens ledamöter ställer sig bakom den politiska överenskommelsen om försvarets inriktning är oerhört viktigt för vårt land. För varje ansvarsfull regering spelar det stor roll att Sveriges försvars- och säkerhetspolitik har brett stöd och verkar långsiktigt. I och med propositionen beslutades att den samlade försvarsekonomin under inriktningsperioden

2016–2020 ska ges ett tillskott om 10,2 miljarder kronor.

YTTERLIGARE RESURSER

Det försämrade säkerhetspolitiska läget gör att regeringen i vårändringsbudgeten för 2017 ser behov av att stärka totalförsvaret. Regeringen vill därför tillföra ökade medel för att redan innevarande år förstärka totalförsvaret. Regeringen vill ge 500 miljoner kronor till Försvarsmakten och den samlade totalförsvarsförmågan under 2017.

Statsminister Stefan Löfven är tydlig med att han inte utesluter ytterligare tillskott till försvaret. En socialdemokratiskt ledd regering tar ansvar för landet och kommer alltid att vidta de åtgärder som krävs för att säkra vårt territorium.

Åsa Lindestam (S) är försvarsutskottets vice ordförande.

maria.lonn@riksdagen.se

Tjugo års svältkost

*En halv miljard till försvaret, givet omvärldsläget och Försvarsmaktens ekonomiska behov, är som att spotta en törstig kamel i halsen, skriver **Allan Widman**.*

Varje försvarsbeslut och utvecklingsprojekt som riksdag och regering fattat beslut om de senaste tjugo åren har varit underfinansierade. Inriktningsbeslutet 2015 måste dock sägas inta en särställning i detta avseende. Redan i höstas gick de tre stridskraftshefarna ut i Försvarets

beställt”? Peter Nordlund, som forskar kring försvarsekonomi besvarade frågan med ett tydligt nej. Brigadgeneral Anders Carell menade att bara för att leverera den beställda materielen i rätt tid kommer det att krävas ytterligare åtta miljarder varje år under försvarsbeslutsperioden.

*Materielkostnaderna kommer de närmaste åren att vara mycket höga.
Foto: Försvarsmakten.*

Forum och deklarerade att man fick tio miljarder, samtidigt som vi kom in med ett underskott på tjugo miljarder.

PÅVISAT UNDERSKOTT

Litet senare höll Liberalerna tillsammans med Folk och Försvar ett seminarium på temat ”Räcker pengarna för att Försvarsmakten ska kunna leverera vad riksdagen

Mer öppet hävdar Försvarsmakten att man har en ”urholkningseffekt” på sex och en halv miljard.

VARFÖR SEKRETESS?

Försvarsministern är naturligtvis väl införstådd med det kritiska läget i försvarsekonomi, men istället för att argumentera för förstärkningar väljer han att försöka sekretessbelägga alla uppgifter som hotar att

avslöja detta förhållande. Att Försvarsmakten inte ens får berätta hur stort anslag som myndigheten äskar är något helt nytt.

GENERANDE LITET

De borgerliga partier som ingår i den så kallade Försvarsgruppen är med rätta djupt oroade över den ekonomiska situationen. Initialt menade till exempel M att det behövdes en halv miljard i tillskott redan under 2017. Som förväntat antogs det blygsamma budet mer eller mindre omedelbart av regeringen.

En halv miljard till försvaret är, givet omvärldsläget och Försvarsmaktens ekonomiska behov, som att spotta en törstig kamel i halsen.

ALLIANSLÖSHET KOSTAR

Försvarsanslaget måste mer än fördubblas de kommande åren. Allt fler av våra närmaste grannar inser att det krävs två procent av BNP för att möta de utmaningar som väntar. Till skillnad från dem, som kan lita på varandras hjälp inom ramen för Nato, måste det allianslösa Sverige satsa långt mer än så.

Allan Widman (L) är ordförande i riksdagens försvarsutskott.

Allan.widman@riksdagen.se

Den samlade försvarsberedningen. Foto: Försvarsdepartementet.

Planering i en oförutsägbartid

*Vi har redan ett första mål för ögonen - ett delbetänkande i år kring det civila försvaret och totalförsvaret. Civilförsvaret har uppgiften att skydda hela det vardagliga samhället vid angrepp. Totalförsvaret gäller hur hela samhället ska stödja det militära försvaret om det blir krig eller kanske ett långvarigt skymningstillstånd, skriver **Björn von Sydow**.*

I det svenska förvaltningssystemet ligger framtids- och långtidsplanering ofta i statliga utredningar. Det gäller också försvaret och dess olika delar. Nyligen lämnade jag som enmansutredare ett betänkande till försvarsministern, och därmed till hela regeringskansliet. Det är en utredning, *Forskning och utveckling på försvarsområdet* (SOU 2016:90). Jag och mina medarbetare kom fram till att både det militära och civila försvaret behöver ökade anslag

för att kunna ligga på topp och framkant. Det gäller t ex för cyberangrepp, oavsett om det råder fred eller krig eller något sorts mellanläge.

Se bara på vad som verkar ha hänt under presidentvalskampanjen i USA – hackare trängde sig in i det demokratiska partiets och Hillary Clintons IT-system. Stor oro har rått i Frankrike och Tyskland för att något liknande ska ske. Och i vårt val nästa år? Tänk om vår el-

försörjning drabbas? Sjukvårdens databaserade journaler och övervakningssystem? Försäkringskassan? Banktjänsterna? Transporterna, Polisen eller Försvarsmakten?

UPPGIFT – FÖRSVARSBEREDNINGEN

Nu har jag fått ett nytt uppdrag av försvarsministern och regeringen, nämligen att vara ordförande i Försvarsberedningen. Det är en speciell form för konsultationer

mellan de politiska partierna kring den långsiktiga inriktningen av försvaret. Försvarsberedningen fanns på min tid som försvarsminister 1997–2002 och det var i egen-skapen som försvarsminister som jag lade fast formerna för den.

Jag hade mycket stor direkt kontakt med försvarsberedningen, bl a kring 1999 när vi förberedde stora förändringar. I slutvarvet var det i försvarsberedningen som vi nådde fram till den inriktning och det parlamentariska stöd som regeringen då behövde. Därtill kom emellertid också en bredare och djupare uppgift. Jag har hittat en minnesanteckning från 24 februari 1999, just efter det att en överenskommelse nåtts:

Samtal med FB sekretariat om erfarenheterna av FB och prop-arbetet. Samma inriktning som igår när jag hade alla enhetschefer. – Jag problematiserade vår kapacitet /?/ för Analys och långsiktig ekonomi och min tentativa slutsats att vi bör förstärka dessa funktioner – I stort sett enighet och uppslutning kring detta i berörda gängen och med understrykande att en analysenhet inte får isoleras utan måste ha delaktighet i de operativa frågorna. Samtidigt inser nog alla att dagens sakenheter kan inte bevaka det långsiktiga själva. Det gäller också att ge FB sekretariat en anknytning och organisation och ge den möjlighet att expandera och kontrahera när det behövs. Så fort proparbetet är över ska jag ta i detta mera slutligt.

Försvarsberedningen har idag ett ganska stort sekretariat i Försvarsdepartementet och flera av departementen i regeringskansliet är involverade i arbetet. Det gäller givetvis Utrikesdepartementet, Inrikesdepartementet och Finansdepartementet. Därtill kommer Försvarsmakten och Myndigheten

för samhällsskydd och beredskap (MSB), som i sin tur samordnar en mängd myndigheter. Tillsammans deltar 12 politiker – tre från vardera S och M och en från de övriga sex partierna i dagens riksdag. Många, men erfarna.

VÅRT ARBETSSÄTT

Nu har vi kommit igång! Vi har varit i Helsingfors, där vi fått föredragningar av och haft diskussioner med de finländska myndigheterna. I Stockholm har vi haft möten med Försvarets forskningsinstitut, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Säkerhetspolisen. Överbefälhavaren och hans medarbetare liksom chefer på MSB är hos oss och redovisar hur deras arbete och förslag för 2018 och framåt ser ut.

Det händer så mycket att inga förutsägelser nu kan göras.

Det är på detta sätt vi ska arbeta. Här ingår resor till våra grannländer runt Östersjön, liksom resor till andra länder och institutioner som EU och Nato. Därtill kommer sammanträden med själva beredningen, men också seminarier i riksdagen, som ska vara öppna för allmänheten och medierna. Kanske kan vi komma ut från Stockholm också? Jag som "noll-åtta" vill verkligen det! Det var nästan det mest stimulerande, när jag var försvarsminister!

KOMPLEXA FRÅGOR

Vi har redan ett första mål för ögonen – ett delbetänkande i år kring det civila försvaret och totalförsvaret. Civilförsvaret har uppgiften att skydda hela det vardagliga samhället vid angrepp. Total-

försvaret gäller hur hela samhället ska stödja det militära försvaret om det blir krig eller kanske ett långvarigt skymningstillstånd.

Det civila försvaret kan inte bli en kopia av hur det var före 1989. Allt för mycket har skett när det gäller teknik men också mänskliga värderingar. Kanske växer det fram nya utmaningar också – jag tänker på den internationella handeln. Håller världen på att lämna frihandelsavtalen och bli mera protektionistisk? Gör president Trump allvar av sin retorik? Gammal handelsminister som jag är, blir jag mycket bekymrad. Och hur kommer vi i EU att hantera både det, Brexit och de politiska valen i Europa? EU-kommissionens ordförande Juncker har lagt fram en katalog av alternativ för EUs framtid, som också kan komma att beröra den säkerhets- och försvarspolitiska delen av EU.

De partier (S, MP, M, C, KD) som 2015 skapade en femårig försvarsöverenskommelse har också enats om att skjuta till ytterligare resurser redan i år, 500 miljoner kr. Det kan behövas ytterligare. Vi i försvarsberedningen ska, efter att ha arbetat med total- och civilförsvarsfrågor i år, fokusera på det militära försvaret under 2018 och våren 2019 inför hur det ska se ut 2021–2025.

Vi i Sverige och vi i försvarsberedningen kan inte leva vid sidan av den internationella utvecklingen. Det händer så mycket att inga förutsägelser egentligen kan göras just nu. Det är illavarslande, och vi måste ta höjd för det.

Björn von Sydow är ordförande i försvarsberedningen. Han har tidigare bl a varit talman, försvars- samt handelsminister.

Bjorn.von.sydow@riksdagen.se

Fältpräst

*I morse kröp verkligheten riktigt nära, då jag bad för de soldater ur den maliska armén som igår kväll körde på en IED, skriver **Luisa Landewall**.*

Efter en lång resa nådde jag fram till det som skulle bli mitt blivande hem för fem veckor. Ett nytt land och ett nytt uppdrag. Sanden är röd, allt blir rött. På bara några timmar går mina beigea skor från att vara ljusa till att vara röda. Inte för att sanden har den färgen i Mali, utan för att röd sand har transporterats till vår kamp för att den är bättre att bygga på. När jag kommer fram möts jag av en kram, och någon som trampar av sitt röda damm på mina ljusa skor med motiveringen att jag har för rena skor. Det betyder egentligen "Vad kul att se dig". Det är skönt att se dem igen, mina grabbar. Många är nya för

mig men här finns också de som var med mig i Afghanistan för fyra år sedan.

HÅRD VERKLIGHET

Varje morgon är det morgonbön – även kallad förbindelseprovet av soldaterna, som en bit bort förbereder dagens första uppdrag. Vi följer ordningen för morgonbön i fältandaktsboken. Att få stanna upp i tacksamhet över att vi alla får vakna upp till en ny dag är ett bra sätt att väcka kroppen.

En annan verklighet är dock hela tiden närvarande. Den bräckliga fredsprocessen i landet finns i våra böner varje morgon, liksom våra

nära och kära samt förbandets uppgifter och vår säkerhet. I morse kröp verkligheten riktigt nära, då jag bad för de soldater ur den maliska armén som igår kväll körde på en IED (improvised explosive device). Våra soldater åkte ut för att försöka hjälpa till, men det var inte mycket kvar av bilen.

PRÄSTENS ROLL

Snart är det mat och sedan ett träningspass. Det är rena hälsokuren att vara här. Förutom att vara hurtbulle, är prästens uppgift i ett insatsområde att vara synlig, bygga relationer och finnas till hands vid kris men mest i vardag. Prästen delar glädje, bus och frustration, samt håller koll på kistor och kylcontainern. I uppdraget ligger också att stötta och dela tro med de troende, fira gudstjänster på vår kamp och med andra nationer.

Vi ska kunna hitta orden. Vi ska kunna prata och resonera om det svåra i livet och på missionen. Och om det värsta skulle hända, att inte alla av oss når svensk mark levande, hanterar vi detta på ett värdigt sätt. Jag älskar ändå, trots dess utmaningar, det här livet. Samtidigt räknar jag också dagarna tills jag får krama om mina barn och min stora kärlek, som väntar där hemma. Må Herren vara med er alla, och leda er i sin sanning.

Luisa Landewall är präst i Svenska Kyrkan och fältpräst.

Luisa.landewall@svenskakyrkan.se

Betydelsen av fältprästen ökar med avståndet till hemmet liksom med nivån på hotbilden. Foto: Jimmy Croona, Försvarsmakten.

Förband på Gotland

*Etableringen av 18:e stridsgruppen samt markterritoriell ledning på Gotland är en välkommen åtgärd.
Foto: Mats Karlsson, Försvarsmakten.*

*I försvarsbeslut 2015 beslutades att "Stridsgrupp Gotland" skulle organiseras från och med 2018. Stridsgruppen ska bestå av ett stående mekaniserat kompani och ett stridsvagnskompani som är ett kontraktsförband. Nästa steg är en ledningsstruktur med ansvar för produktionsledning, markterritoriell och taktisk ledning, skriver **Mattias Ardin**.*

Det har varit mycket fokus på den militära återetableringen på Gotland som inleddes i och med det försvarsbeslut som Riksdagen fattade 2015. Det ska betonas att Försvarsmakten aldrig lämnat Gotland. Efter nedläggningen av de gotländska regementena i samband med försvarsbeslutet 2000 och 2005 avvecklades och såldes visserligen i stort sett all Försvarsmaktens infrastruktur på ön förutom den som var knuten till den kvarvarande verksamheten. Det har dock under hela perioden, från att Gotlands Regiment lades ned 2005, funnits en hemvärnsbataljon på ön tillsammans med det stöd denna kräver i form av logistik och utbildningsgrupp.

Förutom detta har även marinen varit representerad genom en sjöbevakningscentral samt flygvapnet genom den militära flygstationen i Visby. Till detta kommer också att Försvarsmakten behöll Tofta skjutfält vilket har visat sig avgörande för en snabb återetablering av permanenta militära förband på Gotland.

HÖJD FÖRMÅGA

I försvarsbeslut 2015 beslutades att "Stridsgrupp Gotland" skulle organiseras från och med 2018. Stridsgruppen ska bestå av ett stående mekaniserat kompani och ett stridsvagnskompani som är ett kontraktsförband. Ett stående kompani innebär att soldater

och befäl är heltidstjänstgörande medan soldaterna i ett kontraktsförband är deltidstjänstgörande och har en annan arbetsgivare då de inte tjänstgör i Försvarsmakten.

Till detta kom en ledning för Gotland som en del av Regional stab mitt. Även utbildningsgruppen skulle förstärkas för att medge en högre övningsförmåga på ön.

Sammantaget innebar detta att ett helt nytt krigsförband och ett helt nytt garnisonsområde skulle skapas under en period om cirka fem år (2015 till 2020) där förbandet skulle kunna verka på Gotland, om än i tillfälliga lokaler från 2017, dvs efter cirka två år. Detta kan jäm-

föras med flytten av Norrlands Dragoner från Umeå till Arvidsjaur där beslutet togs i slutet av 1973 och förbandet flyttade in i de nya lokalerna i april 1980. Den viktigaste förutsättningen för att kunna lyckas med denna snabba etablering och återuppbyggnad är att Försvarsmakten genom Fortifikationsverket har tillgång till lämplig mark, i detta fall på Tofta skjutfälts norra delar.

NY GARNISON

Arbetet med att bygga ett nytt garnisonsområde pågår nu för fullt och bygget går framåt även om bygglovsprövningar och olika överklaganden av delar av processen pågår. Att det går så pass bra som det faktiskt gör beror på att alla medarbetare på många olika platser inom alla berörda myndigheter verkligen gör sitt bästa i varje situation väl medvetna om de tuffa tidsramarna. Regementsområdet byggs mot stridsgruppens behov, utgående från det som beslutades i Försvarsbeslutet, samt att hemvärnets verksamhet ska flyttas från sina hyrda lokaler på Visborg slätt (det gamla regementsområdet) till det nya området.

Skaraborgs Regemente fick uppgiften att sätta upp det nya förbandet

som nu benämns 18:e stridsgruppen. Målsättningen är att de första delarna, det mekaniserade skyttekompaniet, ska finnas grupperat på Gotland under 2017 och stridsvagnskompaniet under den senare delen av 2018. De första delarna är nu, våren 2017, under slutet av sin utbildning och kommer därefter att grupperas permanent på Gotland. De stora utmaningarna för stridsgruppen har, likt försvarsmakten i övrigt, varit rekrytering av soldater även om rekryteringen till Gotland har gått bättre än genomsnittet. En annan stor utmaning är att soldater och officerare som nu flyttar till Gotland ska hitta ett boende. Bostadsmarknaden på ön är het och priserna har gått upp med ca 20 procent bara under 2017.

LEDNING

Under hösten 2016 och våren 2017 har också ett ledningselement skapats på Gotland för att utgöra en markterritoriell ledning. Detta innebär att det nu finns en ledningsresurs på plats på ön för ledning och samordning av den militära verksamhet som pågår men även för planering av kommande verksamheter. Under hösten och våren

har mycket arbete lagts på att återta den plats Försvarsmakten haft i det gotländska samhället fram till 2005 samtidigt som en hel del arbete lagts på den nystartade totalförsvarsplaneringen.

BEREDSKAP

Den 14 september 2016 fattade överbefälhavaren beslutet att det skulle finnas permanent militär trupp på Gotland i väntan på att 18:e stridsgruppen skulle grupperas på ön. Beslutet innebar att det beredskapsförband som vid tidpunkten befann sig på Gotland fick kvarstanna och genomföra sin ordinarie planerade verksamhet på Tofta skjutfält i stället för i Skövde vilket var förbandets ordinarie garnisonsort. Fram till maj 2017 har förband från Livgardet, P 4, I 19, Ing 2 och Lv 6 haft verksamhet på ön. Denna verksamhet har fungerat mycket väl trots att det vid många tillfällen varit primitiva förhållanden då grundläggande infrastruktur för att stödja förbandens verksamhet saknats och det pågående bygget medfört att den infrastruktur som faktiskt finns på skjutfältet inte kunnat nyttjas för att inte störa det pågående bygget. Förband från regementen runt om i Sverige

Välkommen att söka bidrag för verksamhet som tjänar till att stärka Sveriges försvar samt fredsbevarande och samhällsstödande åtgärder.

Berättigade att söka är frivilliga försvarsorganisationer och organisationer som verkar för stöd till samhälle och individer. Ansökningar till Källvikenstiftelsen kan göras under två perioder per år:

1 april – 1 september och 1 oktober – 1 mars

För ansökningsformulär och mer information, se hemsidan.

Källvikenstiftelsen • Pionjärvägen 6 • 451 34 Uddevalla • info@kallvikenstiftelsen.se • www.kallvikenstiftelsen.se

kommer att fortsätta med att rotera till Gotland fram till 18:e stridsgruppen är grupperad.

Att Sverige nu åter har permanenta militära förband på Gotland har rönt ett mycket stort intresse både nationellt och internationellt med en mängd besök. Försvarsmakten på Gotland har också besökts av alla de nationella medierna i Sverige men också medierna från Norden, övriga Europa, USA och Japan.

Arbetet pågår för fullt.

FRAMTIDEN

Att bygga ett regemente, att rekrytera och utbilda förbandet är bara första delen av att återetablera permanent militär närvaro på Gotland. Nästa steg är att få en fungerande ledningsstruktur på plats. För att åstadkomma detta föreslog överbefälhavaren i sitt budgetunderlag för 2018 att en femte militärregion och tillika organisationsenhet ska bildas på Gotland, Militärledning Gotland. Denna ledning skulle då få ansvar för hela spannet från produktionsledning till markterritoriell och taktisk ledning. Detta kräver förutom ett organisatoriskt arbete även att fysiska förutsättningar för ledning som ledningsplatser och ledningssystem hanteras tillsammans med allt annat som krävs för en reell militär förmåga. Till detta kommer också att realisera beslutet om att införa luftvärnskanonvagnar i 18:e stridsgruppens organisation.

Mattias Ardin är överste och chef för ledning Gotland.

mattias.ardin@mil.se

JAS 39 kan baseras på ön. Foto: John Lindman, Försvarsmakten.

När får vi se Luftvärnsrobotsystem 98 baseras på Gotland?
Foto: Mogens Berger, Försvarsmakten.

Stridsvagnar på Gotland kan tillsammans med pansarskytteförband, artilleri och luftvärn bilda kärnan i ett återuppbyggt försvar av ön.
Foto: Bezav Mahmod, Försvarsmakten.

*Oförutsägbarheten och erfarenheten, fr v vicepresident Pence, president Trump och försvarsminister Mattis.
Foto: DOD photo by U.S. Air Force Staff Sgt. Jette Carr / flickr.com.*

USA – tweetokrati?

*Den ryckighet som hittills präglat administrationen
bottnar i presidentens vilja att vara oförutsägbar, men
också i det faktum att kompetens inom viktiga politik-
områden har saknats. Att vara oförutsägbar kan ge
taktiska fördelar gentemot en motståndare på slagfältet
men strategiskt är det en svaghet att sakna en konse-
kvent linje, skriver **Hans Ilis-Alm**.*

Att efter bara fyra månader dra långtgående slutsatser om hur amerikansk försvars- och säkerhetspolitik kommer att utformas under president Donald Trump är att ge sig ut på tunn is. Om något, så har hans inledande tid som president präglats av ombytthet.

Detta kan delvis förklaras med att han personligen saknar erfarenhet av dessa politikområden och så även flera av de personer som inledningsvis funnits i hans innersta krets och som tycks ha haft stort inflytande på honom.

Ett mycket tydligt drag under Donald Trumps inledande presidentskap är att han drivs av en stark vilja att genomföra sina vallöften. Ett annat utmärkande drag är att han ser på världen med en affärsmans perspektiv.

I takt med att administrationens säkerhetspolitiska kompetens ökar kan vi förvänta oss större tydlighet i USAs politik. Detta sagt med det viktiga förbehållet att ingen president autonomt kan välja sin väg då världen utanför har en obehaglig förmåga att ställa till det – oaktat policy och strategi.

NÄRVARANDE REALITETER

Idag är kärnvapenhotet från Nordkorea något som kan omkullkasta alla nu liggande säkerhetspolitiska prioriteringar. Den inrikespolitiska situationen är också en definierande faktor i utrikes- och säkerhetspolitiken.

President Trump har på den inrikespolitiska arenan redan fått brutala påminnelser om att han inte kan bortse från varken kongressen eller det amerikanska rättssystemet. Valrörelsens löften om enkla lösningar på komplexa problem har fått sig ordentliga törnar i mötet med verkligheten. Utrikespolitiskt har den initialt starka influensen från Steve Bannon och hans extrema idéer nu marginaliserats till förmån för en något mer balanserad och internationaliserad hållning.

OFÖRUTSÄGBARHETENS PRIS

Den ryckighet som hittills präglat administrationen bottenar i presidentens uttalade vilja att vara oförutsägbare, men också i det enkla faktum att reell kompetens inom viktiga politikområden har saknats. Att vara oförutsägbare kan möjligen ge taktiska fördelar gentemot en motståndare på slagfältet, men strategiskt är det en svaghet att sakna en konsekvent linje. Oförutsägbarehet skapar dessutom misstro och tvivel hos partners och allierade. I USAs fall, som en ledande supermakt, är många partners direkt beroende av amerikanskt stöd och påverkas kraftigt av plötsliga strategiska svängningar. Retroperspektivt har Obamas ”röda linje”, som sedan

inte fullföljdes, och det ”strategiska tålamodet” varit negativt för USAs förtroende bland sina allierade. Det gäller inte minst i Mellanöstern. Även USAs fiender såg möjlighetsfönster under denna period, vilka utnyttjades för att flytta fram positioner. Det är bland annat i ljuset av detta som vi ska tolka det amerikanska robotangreppet på den syriska flygbasen.

USA tvekar inte att använda militär makt.

VAPENMAKT NYTTJAS

Robotanfallet får anses vara en balanserad åtgärd där stor vikt lagts på att undvika såväl civila som militära förluster på syrisk sida. Missilerna riktades mot infrastruktur och inte mot människor. I Afghanistan har USA nyligen använt en bomb av typen MOAB (Massive Ordnance Air Blast) mot terroristgruppen IS. I tillägg till möjliga operativa och taktiska effekter måste dessa händelser främst ses som tydliga signaler till omvärlden:

Det är en ny tid nu, en tid då USA inte längre, som under den föregående presidenten, tvekar att använda militär makt för att stödja sin politik. Det är en signal som både syftar till att återförsäkra allierade som till att varna Moskva, Peking, Teheran och Pyongyang.

FORTSATT SKAKIGT

Vi kan förvänta oss att krigen i Afghanistan och Irak i närtid kommer att få utökade resurser. De kommer också att innebära amerikanska krav på sina allierade att i utökad omfattning bidra till att den militära fasen kan avslutas för att övergå i en stabiliseringsfas där inte minst Gulfstaterna ses spela en

stor roll. För de länder som kan ses som potentiella spoilers kommer trycket att öka. En mer aggressiv politik mot Irans ambitioner och subversion i Irak, Syrien och Libanon är att förvänta. Pakistans dubbla roll i Afghanistan kommer sannolikt att få konsekvenser då det inte är troligt att Trump kan acceptera att 860 miljoner dollar (16/17) i militärt stöd utbetalas till ett land som mer eller mindre öppet stödjer terrorgrupper som är i väpnad strid med amerikanska soldater. Under senare tid har vi kunnat se helomvändningar efter att presidenten haft personliga möten med internationella ledare. Uttalandena efter såväl mötet med Kinas president som med Natos generalsekreterare är tydliga exempel på detta. I det senare fallet är det ett bevis på okunskapen om Nato och dess roll under perioden efter det kalla krigets slut.

De ryska förhoppningarna om amerikansk isolationism och fortsatt abdikation som global polis tycks ha kommit på skam. I takt med att verkligheten tränger sig på och insikterna om att ”Amerika först” inte kan uppnås i isolation, finns tecken på att försvaret av intressen, värderingar och strategiska tillgångar bortom USAs territorium åter blir en del av amerikansk säkerhetspolitik. Samtidigt tycks efterkrigstidens regelbaserade internationella ordning i allt lägre grad respekteras av de stora makterna. För små stater, som Sverige, är det säkerhetspolitiska beroendet av USA stort antingen vi gillar det eller inte. Det finns därför anledning att arbeta för att vår frihet och vårt oberoende blir ett strategiskt intresse för Donald Trump och USA.

Hans Ilis-Alm är brigadgeneral och chef för det svenska samverkanskontoret vid US Central Command.

hal6820@hotmail.com

Östersjön – fridens hav?

I den om Östersjön som ett "fredens hav" har en lång historia, som inte ska berättas här. Det råder fred på och omkring Östersjön idag. Men det innebär inte att läget i alla avseenden är fridfullt eller att det saknas risker. Jämfört med läget för ett antal år sedan har den militära aktivitetsnivån till sjöss och i luften över Östersjön ökat påtagligt, även om den har legat på en ungefär jämn nivå under de senaste åren.

För länderna kring Östersjön har detta innanhav stor ekonomisk betydelse, och Östersjöns miljö är viktig för alla strandstater. Människor och varor flyttas ständigt över Östersjöns vågor och fisk dras upp ur dess djup. Inte minst är Östersjön viktig som transportled för energi från Ryssland, men också till våra baltiska grannländer. Debatten om Nord Stream 2 är en god illustration till att frågan handlar om såväl ekonomi och energisäkerhet som säkerhetspolitik.

Östersjöområdet är en säkerhetspolitiskt viktig region, där stridskrafter från Ryssland och Nato befinner sig nära varandra. Nato anser att området är av avgörande betydelse för dess möjligheter att försvara Estland, Lettland och Litauen. Ryssland ser betydelsen för försvaret av Sankt Petersburg och Kaliningrad och, i förlängningen, av hela landet.

Länderna kring Östersjön stärker sin militära förmåga. Nya förband tillförs, förband utrustas med modernare materiel, övningarna blir flera och mer komplexa. Flera Natoländer som inte är Östersjöländer stärker sin närvaro i regionen, inte minst USA. Ryssland moderniserar sina stridskrafter i området och tillför bland annat robot-system med långa räckvidder. Vart fjärde år genomför de ryska militärområdena en större övning, och i år är det dags för Västra militärområdet. Säkert kommer detta att märkas även vid, på och över Östersjön. Nato ökar under detta år närvaron av militära förband i Estland, Lettland, Litauen och Polen. Även Sverige stärker sin militära förmåga, och det gäller både materiel, övningar och beredskap. Försvarsmaktsövning Aurora hösten 2017 är ett led i den utvecklingen.

Att den militära förmågan ökar behöver naturligtvis inte betyda att det också finns en avsikt att använda denna förmåga för annat än övningar och beredskap, men möjligheterna att agera ökar. Det faktum att mängden stridskrafter, och intensiteten i deras verksamhet tilltar innebär i sig en ökad risk för incidenter. Med eller utan avsikt kan sådana incidenter eskalera, vilket kan leda till all-

varliga konsekvenser. Under 2016 flög till exempel ryska stridsflygplan mycket nära över den amerikanska jagaren *Donald Cook* i sydöstra Östersjön. Den händelsen ledde bara till verbala reaktioner, men marginalerna var små. När den amerikanska kryssaren *Hué City* tidigt under 2017 seglade i Östersjön inträffade inga incidenter av det slaget, kanske för att båda sidor vill reducera risken för eskalering.

Det är naturligtvis viktigt för Sverige att noga följa utvecklingen i östersjöområdet eftersom den påverkar oss på många sätt. Försvarsunderrättelseförmågan är ett av de redskap som vårt land dagligen använder för det ändamålet. Men Sverige är också en aktör. Bland annat genom att vi höjer vår militära förmåga och anpassar vår beredskap kan vi på egen hand och i samarbete med andra bidra till stabilitet och säkerhet i vår del av världen.

Gunnar Karlson är generalmajor och chef för den Militära Underrättelse- och Säkerhetstjänsten (MUST).

Foto: Niclas Ehlén,
Combat Camera/
Försvarsmakten.

Röster om Sveriges försvar

I antologin **Röster om Sveriges försvar** ger fjorton politiker, forskare, journalister och militärer sitt personliga svar på behovet av ett försvar.

I **Röster om Sveriges försvar** skriver:

Wilhelm Agrell, Claes Arvidsson, Lena Bartholdson, Robert Egnell, Gunilla Herolf, Mattias Kristensson, Jan Nygren, Bo Pellnäs, Stefan Ring, Sara Skyttedal, Björn von Sydow, Jakob Westberg, Peter Wolodarski och Jan Ångström.

Läs den på aff:s hemsida: www.aff.a.se

eller beställ ditt exemplar genom att mejla till:

aff@aff.a.se

BLI MEDLEM!

För 200 kronor/år får du fyra nummer av Vårt Försvar och kallelser till föreningens aktiviteter (t o m 25 år är medlemsavgiften 100:-)

Inbetalning sker till plusgiro 12711-8
alt bankgiro 482-8885

Ange:

Namn

Adress

Telefon

E-postadress

Ålder

Mer information finns
på föreningens hemsida

www.aff.a.se

aff
FÖR FRED, FRIHET, FRAMTID

allmänna försvarsföreningen, aff, är en ideell förening som har genomfört verksamhet och publicerat denna tidskrift sedan 1890!

aff är fristående från myndigheter och politiska partier och föreningens ändamål är att aktivt delta i den säkerhets- och försvarspolitiska debatten genom föredrag, diskussioner och seminarier i syfte att främja Sveriges förmåga att möta såväl militära som andra former av samhällshot.

SUCCESS

IN ANY SITUATION

Using superior penetration technology, Nammo's armor piercing 5.56 mm and 7.62 mm ammunition is highly effective against hard and soft targets, and can be used in any automatically reloaded weapon. It allows forces to combat a wide range of threats whatever the weather conditions, target type or weapon choice - without compromising on penetration.

Nammo

SECURING THE FUTURE